

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЭЛЕННЯ СІАЮЗ ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 98 (1632) Аўторак, 12 снежня 1961 года Цана 4 кап.

КАБ ШЧАСЛІВА ЖЫЎ ЧАЛАВЕК

8 снежня закончыла сваю работу сёмай сесія Вярхоўнага Савета ССР пятага склікання. З заключным словам выступіў намеснік Старшыні Савета Міністраў ССР, старшыня Дзяржплана ССР дэпутат В. Н. Новікаў. Затым Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў Закон аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі ССР на 1962 год.

Пасля заключнага слова міністра фінансаў ССР дэпутата В. Ф. Гарбузава сесія зацвердзіла бюджэт краіны на чатыры год зямгоддзі з улікам паправак Бюджэтных камісій палат і Эканамічнай камісіі Савета Нацыянальнасцей.

Аднагалосна прымаецца Закон аб Дзяржаўным бюджэце Саюза ССР на 1962 год і пастанова аб зацверджэнні справядлівых аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту ССР за 1960 год.

Пасля гэтага сесія перайшла да зацверджэння Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР. З дакладам па гэтым пытанню выступіў сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР дэпутат М. П. Геаргідзе. Дэпутаты зацвердзілі Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР, прынятыя ў перыяд паміж сесіямі.

З дакладам аб працы асноў грамадзянскага заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік выступіў старшыня Камісіі заканадаўчых меркаванняў Савета Саюза дэпутат Д. С. Паліскі.

— Ленінскія прынцыпы развіцця дзяржаўнасці ў перыяд будаўніцтва камунізму, — гаворыць дакладчык, — патрабуюць далейшага ўсебаковага разгорвання сацыялістычнай дэмакратыі, палітычнай работы дзяржаўнага апарату, узмацнення народнага кантролю за яго дзейнасцю. У гэтай сувязі праект асноў

грамадзянскага заканадаўства, распрацаваны ў адпаведнасці з новай Праграмай Камуністычнай партыі і рашэннямі XXII з'езда КПСС, заклікаюць адграць важную ролю ў паспяховым вырашэнні задач камуністычнага будаўніцтва.

Затым з дакладам аб працы асноў грамадзянскага судавядзення выступіў старшыня Камісіі заканадаўчых меркаванняў Савета Нацыянальнасцей дэпутат Д. Рэсуляў.

Дэпутаты, што выступалі ў спрэчках па гэтых дакладах, падкрэслівалі важнасць новых дакументаў для далейшага ўдасканалення савецкага грамадзянскага права, якое поўна адлюстроўвае адзінства сацыялістычнай і грамадскіх інтарэсаў савецкага грамадства і Вярхоўны Савет аднагалосна прымае Закон аб зацверджэнні асноў грамадзянскага заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік і Закон аб зацверджэнні асноў грамадзянскага судавядзення Саюза ССР і саюзных рэспублік.

На сумесным пасяджэнні палат 8 снежня прысутнічалі таварышы Л. І. Брэнжэў, Г. І. Воранаў, Ф. Р. Казлоў, А. М. Касцін, О. В. Куцін, А. І. Мікаеў, Ш. С. Паліскі, М. А. Сусуп, М. С. Хрушчоў, М. М. Швернік, Ш. Р. Рашыдаў, У. В. Шарыбіцкі, П. Н. Дзямічэў, Л. Ф. Ільчын, Б. М. Панамароў, І. В. Спрыдоў, А. М. Шапеліч.

Дэпутаты і госці сустралі кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Саветаў улада бурных, прагматычных апладысmentaў.

ПАСЛЯ З'ЕЗДА КНІГА ПАВІННА РАДАВАЦЬ ПРАЦАВАЦЬ 3 НАТХНЕННЕМ

Днямі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР адбыўся адкрыты партыйны сход, прысвечаны вынікам работы XXII з'езда Камуністычнай партыі Саветаў Саюза і тым задачам, якія сёння стаяць перад выдавецтвам.

З дакладам аб выніках XXII з'езда КПСС і задачах партыйнай арганізацыі выдавецтва выступіў дэлегат з'езда, міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў. Дакладчык ахарактарызаваў гістарычнае значэнне XXII з'езда партыі.

Работнікі культуры, падкрэсліў Р. Я. Кісялёў, у тым ліку і работнікі выдавецтва, выконваюць важнейшую задачу — ясны і масы вядзілі ізі партыі, дамагаюць партыі фарміраваць у саветах людзей камуністычна святаголя.

Важнейшым абавязкам выдавецтва павінен з'яўляцца шырокае распаўсюджанне гістарычных рашэнняў XXII з'езда партыі.

Асабліва актуальна цяпер барацьба за высокі ідэйны і мастацкі ўзровень літаратуры, якая выдаецца. У нас гаворыць дакладчык, ідэйна-выдаўча выдання сярэдняга, напісаныя штампаванай мовай кнігі, сумняе па зместу, шэрыя, невыразныя па афармленню. Нам трэба даваць чытачу такую кнігу, якая задавальняла б духоўна запатрабаванні, абуджала да творчай працы на карысць грамадства, узнімала чалавеча на ступеньку вышэй, паширала яго кругавід.

Пытанні паліпашынення работ выдавецтва, павышэння ідэйнага і мастацкага ўзроўню літаратуры, больш поўнага і глыбокага святлення барацьбы нашага народа за ажыццяўленне рашэнняў XXII з'езда КПСС былі ў цэнтры ўвагі ўсіх таварышаў, якія выступалі на сходзе.

У прыватнасці, гаварылася аб неабходнасці павышэння патрабаванняў да аўтараў. Галоўны рэдактар выдавецтва І. Казека падкрэсліў, што рэдакцыя трэба старанна абіраць рукапісы для апублікавання, весці карпатлівую работу з аўтарамі па паліпашыненню якасці рукапісаў. Сур'езна павінен быць паліпашыненне рэдакцыі рукапісаў. Часта бывае так, калі аўтар, не жадаючы пераважыць адзіноцтва, не канкрэтна азначае яго недахопы. Гэта дрэнная паслуга і аўтару і выдавецтву.

Нашы савецкі чытач хоча мець больш добрых, цікавых кніг. Каб задаволіць яго патрабаванні, выдавецтву трэба значна павысіць сваю арганізуючую ролю, распрацаваць новыя, актуальныя тэмы і даручаць напісанне кніг, брашуры на гэтыя тэмы кваліфікаваным аўтарам. Пра гэта гаварыў у сваім выступленні дырэктар выдавецтва З. Матузаў. Ён таксама падрабязна спыніўся на пытаннях планавання выпуску літаратуры. Так, Матузаў падвёў сур'езнай крытыцы работу некаторых рэдакцый, якія непрацавалі на ставішы да рукапісаў. Нам трэба, сказаў ён, сур'езна павысіць ролю і адказнасць рэдактараў пры падрыхтоўцы рукапісаў да друку. Немаўляжнае значэнне для далейшага павышэння ідэйнага і мастацкага ўзроўню выдання літаратуры мае паліпашыненне работ галоўнай рэдакцыі выдавецтва. Так, Матузаў лічыць, што Міністэрства культуры БССР павінен хутчэй вырашыць пытанне аб пашырэнні галоўнай рэдакцыі за лік прылічэння ў яе на грамадскіх пачатках спецыялістаў па розных галінах ведаў.

Задачы рэдакцый т. Цярэшчанка, Чарняк, Татур, Гушчэў прывялі канкрэтыя прыклады недавальнай работы нашых паліграфічных прадпрыемстваў. Друкарня выдавецтва «Звязда», паліграфічны завод імя Я. Коласа павінен кнігі і панад брашуры выпускаць вельмі доўга, зрываючы ізі спецаасовы выхад у свет, а інертна тэрміны выпуску невядзлі брашуры па віне паліграфістаў настолькі запозначаюць, што гэтыя брашуры трапіць сваю актуальнасць.

Сур'езныя папрокі былі зроблены ў адрас Галоўнага Упраўлення паліграфічнай прамысловасці і выдавецтваў Міністэрства культуры БССР за яго прамезнае захаленне «папярочным метадам кіраўніцтва». Сход падвёў крытыку работу кінагалоўнага арганізацыі, якія часта не ведаюць, няправільна вызначаюць не тыраж, спазніваюць заказу на многія кнігі і значны, тармозяць спецаасовы выхад ізі свет.

Адкрыты партыйны сход выдавецтва адзіноцтва адорыў рашэння XXII з'езда КПСС і ў прынятай пастанове вызначыў практычныя задачы калектыву па ажыццяўленню і далейшым удзельніцтвам выдавецтва.

Важнейшым абавязкам выдавецтва павінен з'яўляцца шырокае распаўсюджанне гістарычных рашэнняў XXII з'езда партыі.

Асабліва актуальна цяпер барацьба за высокі ідэйны і мастацкі ўзровень літаратуры, якая выдаецца. У нас гаворыць дакладчык, ідэйна-выдаўча выдання сярэдняга, напісаныя штампаванай мовай кнігі, сумняе па зместу, шэрыя, невыразныя па афармленню. Нам трэба даваць чытачу такую кнігу, якая задавальняла б духоўна запатрабаванні, абуджала да творчай працы на карысць грамадства, узнімала чалавеча на ступеньку вышэй, паширала яго кругавід.

Пытанні паліпашынення работ выдавецтва, павышэння ідэйнага і мастацкага ўзроўню літаратуры, больш поўнага і глыбокага святлення барацьбы нашага народа за ажыццяўленне рашэнняў XXII з'езда КПСС былі ў цэнтры ўвагі ўсіх таварышаў, якія выступалі на сходзе.

У прыватнасці, гаварылася аб неабходнасці павышэння патрабаванняў да аўтараў. Галоўны рэдактар выдавецтва І. Казека падкрэсліў, што рэдакцыя трэба старанна абіраць рукапісы для апублікавання, весці карпатлівую работу з аўтарамі па паліпашыненню якасці рукапісаў. Сур'езна павінен быць паліпашыненне рэдакцыі рукапісаў. Часта бывае так, калі аўтар, не жадаючы пераважыць адзіноцтва, не канкрэтна азначае яго недахопы. Гэта дрэнная паслуга і аўтару і выдавецтву.

ФОРУМ САЛІДАРНАСЦІ РАБОЧЫХ СВЕТУ

Некалькі дзён у Маскве, у Крамлёўскім палацы з'езду, працуе пяты Сусветны кангрэс прафсаюзаў. У рабоце кангрэса прымае ўдзел 918 дэлегатаў — прадстаўнікі 94 краін свету. Яны сабраліся на кангрэс, каб разам абмеркаваць наднацыянальныя праблемы міжнароднага рабочага руху, салідарнасці працоўных, іх адзінства ў барацьбе за мір, супраць пагрозы новай вайны.

З дакладам аб дзейнасці Сусветнай федэрацыі прафсаюзаў і сучасных задачах прафсаюзных арганізацый у барацьбе за мір, супраць імперыялізму, за поўнае раззбраенне, за абарону эканамічных і сацыяльных патрабаванняў працоўных выступіў генеральны сакратар Федэрацыі Луі Сазі. Аб дзейнасці і салідарнасці прафсаюзных арганізацый у барацьбе супраць імперыялізму і за мір гаварыў у дакладзе Сусветнай Федэрацыі прафсаюзаў Ібрагім Захарыя. На працягу некалькіх дзён удзельнікі кангрэса абмяркоўвалі даклады.

Аб вяртальным моманце, які адбыўся на афрыканскім кантыненте, аб анга-амерыканскім імперыялізме, які ператварыў Іран у капіталістычную краіну, аб вяртальным моманце ў рабоце прафсаюзных арганізацый Чэхаславакіі расказалі кангрэсу генеральны сакратар Нацыянальнага саюза Маўрытаніі Жан Сао, сакратар Цэнтральнага савета прафсаюзаў Ірана Рэзуст, старшыня Цэнтральнага савета прафсаюзаў Чэхаславакіі Фрэнцішк Зуліка і многія іншыя.

Вітаючы удзельнікаў кангрэса, старшыня ВЦСПС В. В. Грышын сказаў:

— Савецкі народ па праву ганарыцца сваімі выдатнымі паспехамі ў будаўніцтве новага жыцця. У гэтых паспехах немалую ролю іграе рабочы клас новай савецкай краіны — вядучы сіле савецкага

грамадства. Влікае месца ў жыццё краіны займаюць спецыялізаваныя саюзы. За гэды Савецкай улады нашы прафсаюзы выраслі больш чым у 30 разоў і цяпер аб'ядноўваюць 63 мільёны працоўных.

Аб праграме дзейнасці Фронту нацыянальнага вызвалення Паўднёвага В'етнама расказаў прысутны Нгуен Ван Там.

— Наш вораг — амерыканскі імперыялізм — з'яўляецца найбольш небяспечным ворагам рабочага класа ўсяго свету, — сказаў ён.

Пад бурныя апладысменты пасланец паўднёва-в'етнамскіх патрыятаў перадаў прэзідыуму кангрэса чырвоныя абавязкі сцяг Фронт нацыянальнага вызвалення і вяртальнага моманце ў яго з'яўляецца з гільзі савецка-амерыканскай 105-міліметровай гарматы, што страляла па мірных вёсках Паўднёвага В'етнама.

Думкі многіх удзельнікаў кангрэса выказаў старшыня Федэрацыі Цыянона М. Г. Мендзіс. Ён сказаў:

— Сусветны кангрэс прафсаюзаў павінен стаць паваротным пунктам у барацьбе за поўную ліквідацыю каналізізму, заваяванне нацыянальнай незалежнасці, міру і сацыяльнага прагрэсу.

Прафсаюзы дзвеч вятанамскіх краўд — праектам праграмы дзейнасці прафсаюзаў і вынес прапанову аб тым, каб пяты кангрэс прыняў рэзалюцыю, якая б заклікала працоўных усіх краін прадманструваць салідарнасць з кубінскай рэвалюцыяй.

Цяпла сустралі удзельнікі кангрэса выступленне лётчыка-касманаўта Г. Цітова.

Многія дэлегаты расказалі кангрэсу аб умовах жыцця рабочых, аб барацьбе працоўных за свае сацыяльныя правы.

З вялікай увагай праслухалі пасланцы працоўных яцці кантыненту зямнога шара прапару Міністра Сяргеявіча Хрушчова, кіраўнік Савецкага ўрада гаварыў аб вяртальным моманце XXII з'езда КПСС, аб галоў-

ным пытанні сучаснасці — барацьбе за поўнае выключэнне вайны з жыцця чалавечтва.

— Рабочы клас — самы перадавы клас сучаснага грамадства, выразаюць сапраўдны ідэалы людзей працы і найбольш актыўны змагар за іх ажыццяўленне, — сказаў М. С. Хрушчоў. — Надшыю той перыяд, калі яго влікаецца рабочы клас настолькі вырас, узмацнеў і дабіўся такіх перамоў, што ён можа вызначыць ход гістарычнага развіцця на карысць міру, дэмакратыі і сацыялізму. Магутныя сілы рабочага класа, сілы сацыяльна найцвёрдага ідэяльнага старога эксплуатацыйнага свету.

М. С. Хрушчоў закончыў сваю прамоваў зрадаўцаў і гонар міжнароднага рабочага класа — вядучы сілы сучаснасці, у гонар салідарнасці, адзінства і брацтва працоўных усіх краін, у гонар міру на зямлі.

Якая, хвалюючая прамова М. С. Хрушчова неаднаразова пераўрацавалі працяглым, бурным апладысmentaў. Пасля яе заканчыў кіраўнік Савецкага ўрада прыходзіць у прэзідыум кангрэса і падымае руку старшыні. У зале гучыць «Інтэрнацыянал» на французскай мове. Яго падпісалі ўсе ўдзельнікі — на іспанскай, італьянскай, англійскай, рускай і на мовах многіх іншых краін і народаў зямлі. Старшынстваючы Бенуа Фрашон звартаецца да М. С. Хрушчова. Прывітання, якія гучалі тут, гаворыць ён, з'яўляюцца выразным уздыманнем працоўных ўсяго свету да тых, хто падрыхтаваў і ажыццявіў Кастрычніцкую рэвалюцыю, ідэй якой жыццё ў сэрцах соцень мільянаў працоўных. Ніколі прывітання не былі такіх шчырных, як тут. Перадае, гаворыць Фрашон, гэтую ўдзячнасць Савецкаму ўраду, народу Савецкага Саюза.

У вялікай зале гучыць вокаліны на розных мовах: «Ніхай жыць Савецкі Саюз», «Далю імперыялізм жыцці», «Ніхай жыць Мікіта Хрушчоў», «Ніхай мацнее мір ва ўсім свеце!».

У ГЭТЫМ НУМАРЫ

НАДЗЕННЫЯ ПРАБЛЕМЫ РАЗВІЦЦА ХАРАВОГА МАСТАЦТВА У РЭСПУБЛІЦЫ. НА СУСВЕТНЫМ КАНГРЭСЕ ПРАФСАЮЗАУ. МАГІЛЕЎСКИ НАРОДНЫ... КРЫТЫК ПРА КНІГУ КРЫТЫКА ДА 140-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ М. А. НЯКРАСАВА. З ДАЛЭКІХ ПАДАРОЖОКАУ. ЗАКАНЧЭННЕ ГВІНЕЙСКИХ НАТАТАК В. ВОЛЬСКАГА.

НАПЭУНА, ніводнаму жанру музычнага мастацтва не ўдаляецца ў нашай краіне столькі увагі, як харавому. Плёна працуюць выдатныя прафесіянальны харавыя калектывы, ёсць шмат самадзейных хораў, што па сваіх выканавчых якасцях набліжаюцца да прафесіянальных. Здаўна вядома любоў нашага народа да харавых спеваў. Ёсць трывалыя традыцыі калектывнага стварэння песень. Усё гэта — удзячная глеба для росту харавога мастацтва.

Аднак паспяховаму развіццю харавога мастацтва ў нашай рэспубліцы яшчэ многае перашкаджае. Некаторыя хоры працуюць нэрэгулярна, збіраюцца насхас за месяц-паўтара да чарговага агляду самадзейнасці і пасля яго зноў распадоўца. Значная частка самадзейных хораў валодае вельмі нізкай выканавчым культурай. У іх ніяка чысціні інтанацыі, якой-небудзь мастацкай накіраванасці, адсутнічае ўмельства карыстацца юнасамі і г. д. Хвалюе і вельмі нязначная колькасць самадзейных хораў акадэмічнага тыпу, босяць шматгалоснае спяванне, няправільнае разуменне народнай манеры выканання.

У сувязі з гэтым асабліва бачны каштоўнасць ініцыятывы, якую правялі дырыжорска-харавая кафедра і рэктар Бездзяржанскерскага ўніверсітэта, Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі і Міністэрства культуры, склікаўшы ўпершыню ў Беларусі метадычную канферэнцыю выкладчыкаў харавога дырыжыравання. У канферэнцыі прынялі ўдзел былыя выпускнікі Беларускай кансерваторыі, якія працуюць цяпер у музычных і музычна-педагагічных вучылішчах, лепшыя дырыжоры-харавыя і выкладчыкі.

Карыснай і важнай была размова аб усім, што перашкаджае развіццю харавой справы ў нашай рэспубліцы.

Удзельнікі канферэнцыі слухалі лекцыі па гармоніі, салыдажыю, па харавому дырыжыраванню ў Мінскім музычным вучылішчы, знаёміліся з выкладаннем харавой літаратуры, арганізацыі школьнай практыкі, прысутнічалі на спецыяльных занятках у кансерваторыі, праслухалі рад дакладаў вядучых дзеячоў музычнага мастацтва Беларусі.

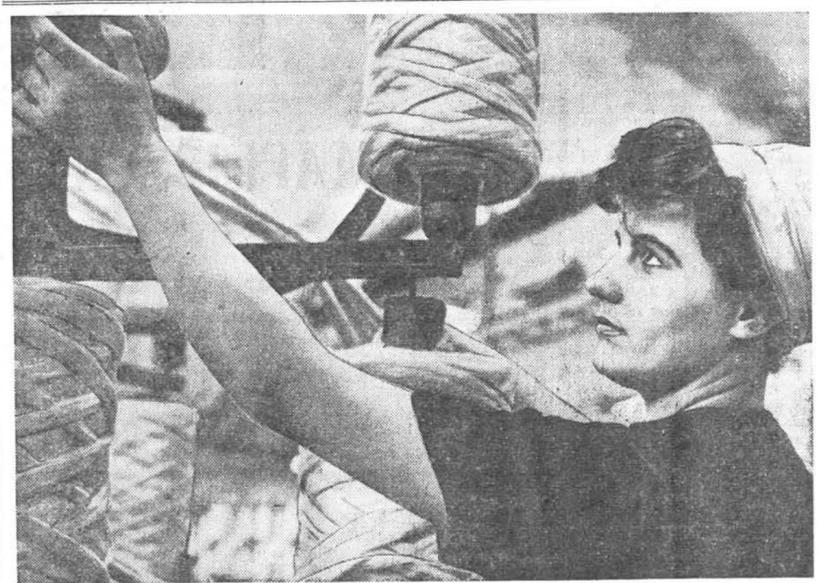
Абмяняваючыся ўласным вопытам, яны разам з тым горава абмяркоўвалі наадзеныя праблемы развіцця харавога мастацтва, выкрывалі недахопы. З трыговай гаварылі удзельнікі канферэнцыі аб невысокім узроўні музычнай культуры нашых школьнікаў, дрэнных музычных густах моладзі. Кідаецца, напрыклад, у вочы, што на канцэртах класічнай музыкі рэдка ўбачыш маладых слухачоў. Неахвота наведваюць яны заняткі школьных хораў. Недазвычайна абмежаваныя музычныя густы праўляюцца ў многіх пісьмак моладзі ў рэдакцыю рэдакцыйна-цэнтру па заўяках.

Усё гэта з'яўляецца вынікам недастатку музычнага выхавання ў школах. У Беларусі налічваецца звыш 14 тысяч школ, а наастайнікаў спеваў усюго 660. Да таго ж, большасць гэтых наастайнікаў не мае не толькі спецыяльнай, а неогд музычнай адукацыі.

ХТО ЛЕПШ, ХТО ЦІКАВЕЙ...

Шэсць дзён працягаўся ў Мінску агляд агітацыйна-мастацкіх брыгад Беларусі. Гэты цікавы і вельмі карысны агляд скончыўся вялікім заключным канцэртам, у якім прынялі ўдзел чатыры лепшыя самадзейных калектывы рэспублікі. Так, выступленне мастацкай агітацыйна-мастацкай Дома культуры Віцебскай вобласці «На карысць народа» было прысвечана прапагандазе рашэнняў XXII з'езда партыі; агітацыйна-мастацкай Дома культуры Мінскай вобласці паказалі тэатралізаваны агляд «З Вожакам у калгасе». Зместоўнымі і выразнымі былі таксама выступленні мастацкіх агітацыйна-мастацкай і Рэчыцкага раённых Дамоў культуры.

У заключным Удзельнікі канцэрта, якіх вы бачыце на здымку, выканалі песню «Марш брыгад камуністычнай працы» віцебскага самадзейнага кампазітара В. Смірнова.

Вы бачыце простую дзюбучу за работай. Гэта Мая Сімова. Яна працуе ў грэбначасальным цэху Мінскага камвольнага камбіната. «Залатыя рукі» — гаворыць пра яе член калектыву. Сявета калектыву наамбіната даў звыш плана на тры мільёны рублёў новых тканін. У гэтым ёсць значны ўклад і М. Сімовай. Нідзюна наамсалоўца цяжа выбралі перадаючу работніцу сваім вананом. Фота Ул. ДАГАЕВА.

НА ПАРАДКУ ДНЯ — ХАРАВОЕ МАСТАЦТВА

У агульнаадукацыйных школах заняты спеваў у першых—чвёртых класах праводзяць класныя наастайнікі, і толькі з пятых—сёмых пачынаюцца лекцыі спецыяліста-музыканта (калі ёсць такі).

Пры такой сістэме вучні за першыя чатыры годы амаль не атрымаваюць ніякіх музычных ведаў і прыходзяць у пяты клас не толькі музычна не падрыхтаваныя, але часта з перакананнем, што спеваў — прадмет неабавязковы і непатрэбны.

Харовае спяванне ў школах мае надавычэй важнае значэнне для правільнага развіцця музычнага густу. Але якраз арганізацыя вучнёўскіх хораў з'яўляецца адным з самых «вузкіх месцаў» музычна-выхавачай работы ў школах. І прычына таму не толькі ў адсутнасці кваліфікаваных педагагоў-харавых, але і ў абывекавасці з боку кіраўніцтва школ.

У развіцці харавога мастацтва Беларусі па цэлым раду прычын значна адстала ад сваіх суседзяў — РСФСР, Украіны і рэспублікі Прыбалтыкі. Цяпер гэты разурў скрачваецца, але для таго, каб яго поўнацю ліквідаваць, патрэбна вялікая колькасць дырыжорска-харавой, наастайнікаў спеваў і музыкі ў школах, кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці, а галоўнае — кваліфікаваных педагагоў для музычных і музычна-педагагічных вучылішчаў. Пакуль што справа з педагагічнымі кадрамі ў рэспубліцы накідае жадаць многа лепшага. Усе без выключэння музычныя вучылішчы адчуваюць вострую патрэбу ў педагагах з вышэйшай адукацыяй і, у першую чаргу, у педагагах па харавому дырыжыраванню. У Гродзенскім музычна-педагагічным вучылішчы з 16 педагагоў дырыжорска-харавога аддзялення толькі тры маюць кансерваторскую адукацыю. Між тым, з усіх выпускнікоў Бездзяржанскер-

ваторыі па дырыжорска-харавой кафедры ў пасляваенныя годы (крыху больш 50 чалавек) палова засталася на рабоце ў Мінску, некаторыя працуюць не па спецыяльнасці і толькі ў частка займаюцца педагагічнай і выканавчым дзейнасцю ў абласных цэнтрах Беларусі. Нам здаецца, што наборы студэнтаў-харавой у кансерваторыю павінен быць наможа павялічаны, а пераважную частку выпускнікоў адзінай у Беларусі музычнай навуцальнай установы неабходна пасылать у перыферыю.

Зараз сёбе-тое робіцца для падрыхтоўкі выкладчыкаў музыкі і спеваў. У педагагічных інстытутах арганізаваны музычныя факультэты, павялічваецца колькасць навуцальна ў музычна-педагагічных вучылішчах (не жаль, іх у Беларусі яшчэ толькі два), пашыраецца рыбём ва ўсе музычныя вучылішчы Беларусі. З цягам часу наастайнікаў спеваў і дырыжорска-харавой будзе ліквідавана, але пакуль што ў іх выхаванне ёсць нямаля цяжкасці і непаламяжэння, інтэрвітаў. У найбольш цяжкіх становішчах Брэсцькае музычнае вучылішча, якое мае толькі невядзлікую частку патрэбных для лекцыі класоў, усім не мае палмяжэння для індывідуальных заняткаў, інтэрната і г. д.

Для дырыжорска-харавых аддзяленняў няма добра распрацаваных вучэбных праграм, метадычных дапаможнікаў, музычнай літаратуры. Нельга згедзіцца з тым, што заняткі ў музычна-педагагічных вучылішчах рэспублікі праводзяцца па значна заміжаных праграмах 1952 года, якія патрабуюць карэнага перагляду.

Мала выдзецца новых, больш сучасных дапаможнікаў, дзе быў шырока і поўна абгуарулены вопыт працы лепшых харавых калектываў Савецкага Саюза, падручнікаў па харавому дырыжыраванню, хоразнаўству, аранжыроўцы, метадычныя работы з хорам. Зусім няма падручнікаў і метадычных дапаможнікаў, у якіх быў бы скарыстаны беларускі матэрыял і з якіх можна было б даведцца аб дзейнасці і выканавчых прынцыпах такіх калектываў, як Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла Беларускай ССР, Народны ансамбль песні і танца, народны хор сяла Азершчына і многіх іншых вядомых прафесіянальных і самадзейных харавых калектываў рэспублікі. У нас ёсць нямаля выдатных дзеячоў харавога мастацтва, ёсць

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Нарада-семінары культуротнікаў

У Мінску з 7 па 9 снежня праходзіла рэспубліканская нарада-семінары старшын праўдзельных клубаў, палацаў і дамоў культуры арганізацый прафсаюзаў.

З дакладам аб задачах культурна-асветных устаноў па выкананню рашэнняў XXII з'езда КПСС выступіла сакратар Беларускага савета прафсаюзаў М. Дубкова.

Кіраўнікі культурна-асветных устаноў прафсаюзаў праслухалі лекцыі аб шляхах стварэння малячэўна-тэхнічнай базы камунізма, маральным кодэксе будучыні камунізма, міжнародным становішчам Савецкага Саюза, абмяняліся таксама вопытам работы.

Творчая справаздача

На працягу некалькіх дзён працоўныя Мінска знаёміліся з выстаўкай твораў брацкіх мастакоў П. Данелія, І. Фіцісава, І. Рудчыка, В. Чарнішова і іншых. Яны прадставілі для агляду каля 150 работ. Гэта — карціны, пейзажы, партрэты, скульптура, графіка. Асноўная тема твораў — гераічная стваральная праца савецкіх людзей, іх самаадданая барацьба за пабудову камуністычнага грамадства.

П. САЛАЗЕУ.

НА ПАРАДКУ ДНЯ ХАРАВОЕ МАСТАЦТВА

[Заканчана. Пачатак на 1-й стар.]
рад дружаваных прац аб беларускім харавым музыцы, ёсць папярэдніца база, і таму выданае такога метадычнага дапаможніка можна з дэянасцю ў сабы короткі тэрмін і на высокім прафесійным узроўні. Патрабна толькі неадкладна арганізаваць выдатныя і ўключыць выдатны дапаможнік у вытворчыя планы Беларускага харавога мастацтва. Бездарна чакаць на самы бліжэйшы час. Пажадана таксама, каб рэдакцыя музычнай літаратуры выдэвіла павялічана тэрыжы і пачынала выпуск у свет лепшых харавых твораў беларускіх кампазітараў і хрэстаматый на беларускі харавы мастацтва.

Наспела неабходнасць, каб рэспубліканскі метадычны кабінет з дапамогай кансерваторыі, Саюза кампазітараў і Камітэта па радыёвышнікам наладзіў серыю магнітафонных запісаў у адпаведнасці з патрабамі арганізацыі па харавы літаратуры і распусціў іх у музычных выдзяленнях рэспублікі ў якасці вучэбных дапаможнікаў.

Надзвычай важнай справай у выхаванні дырыжорска-харавой з'яўляецца вытворчая практыка навушчы, яе непасрэдна праца з вучнямі школ на занятках у класе. Аднак нярэдка здарэцца, што навушчы музычнага вучылішча, які за гэдз вучыць атрымаў пэўныя веды і набыў некаторыя дырыжорскія навыкі, трыпае на практыку ў клас да «выкладчыка» музыкі з больш багатай, трыба-чой чі Klarнетыста, які вельмі чыняе ўявіць сабе тэхніку дырыжывання і метадыку заняткаў.

Зрэшты, што практыка пад наглядом такога «кіраўніка» мала чаго можа даць вучэню, а між тым ад яго патрабуюць умяцтва праводзіць заняткі з хорам, чытаць лекцыі па тэорыі музыкі, сельфіджы і слуханню музыкі.

Заслужовае увагі практыка Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча, якое замцавала сваіх навушчы за харавымі калектывамі школ горада, дапамагло наладзіць работу гэтых хараў, і, такім чынам, атрымае добрую базу для вытворчай практыкі.

Плэныя вынікі дае замцаванне навушчы-харавой за асобнымі самадзейнымі харавымі калектывамі, якое служыць на карысць як навушчы, так і самадзейным артыстам.

Яшчэ адной карыснай формай дзейнасці дырыжорска-харавых аддзяленняў музычных вучылішчаў магла б з'явіцца арганізацыя агульнагарадскіх дацых хараў і хараў настаянкі школ з абавязковым наведаннем іх заняткаў усямі агульнагарадскімі музыкі і спеваў. Каб б паставіць справу так, то яшчэ магло б вырашыць пытанне вытворчай практыкі навушчы і адначасова значна пасунуць наперад агульнае развіццё харавога мастацтва.

Яшчэ адна цяжкае сустрэканне на шляху дырыжорска-харавых аддзяленняў. Гэта — узраст паспелых людзей. У пераважнай большасці паспелых учаранія школьнікаў ва ўзросце 15—16 год, якія толькі што скончылі 7—8 класу. Яны не маюць ніякай спецыяльнай музычнай падрыхтоўкі, не зусім уяўляюць сабе цяжкасці сваёй будучай прафесіі і, часцей за ўсё, не могуць спяваць, таму што іх былі альты і дысканты яшчэ толькі пераходзяць у локія барытонаў і тэнараў.

І вось такога юнака, які і сам яшчэ не можа спяваць у хоры і не мае ніякага выканаўчага вопыту, з першага ж курса пачынаюць вучыць, як кіраваць хорам. Акрамя гэтага, ён павінен авалодаць усімі музычна-тэарэтычнымі дысцыплінамі, прайсці курс ігры на фартэпіяна, добра ведаць харавую літаратуру, засвоіць метадыку масавай музычнай работы, хоравую тэхніку дырыжывання і тэхніку чыстага гласу. Не ўсе яшчэ чыра рад дысцыпліны. Не ўсе яшчэ могуць справіцца з такой нагруквай, некаторыя губляюць упэўненасць і адсяджаюць. Другія, сяк-так закончыўшы чатырогадовы курс, усё ж не становяцца дырыжорска-харавымі, а ўладкоўваюцца на працу ў якасці выкладчыкаў музычна-тэарэтычнай дысцыпліны ці педагогаў па фартэпіяна (патраба ў такіх педагогах надзвычай вялікая і ўладкоўвацца на работу можна літаральна ўсюды).

Такім чынам «перекваліфікавацца» яшчэ некаторыя частка вучыльнікаў дырыжорска-харавых аддзяленняў, якія трапілі ў вучылішчы, як след не разабраўшыся ў сваіх імкненнях. Тут значна дапамагло б адкрыццё падрыхтоўчага курса для дырыжорска-харавых

аддзяленняў музычных вучылішчаў і арганізацыі ў Мінску ці любым другім горадзе рэспубліканскага харавога вучылішча, дзе магло б займацца з самага рання ўзросту музычна адораныя дзеці.

Педагагічная дзейнасць выкладчыка-харавой з'яўдзіцца вельмі цесна звязана з работай у самадзейнасці і таму няма нічога дзіўнага, што ўдзельнікі метадычнай канферэнцыі многі і гарача гаварылі аб надзённых пытаннях развіцця харавой самадзейнасці. Так, напрыклад, вельмі жывую рэакцыю дэлегатаў выклікала змястоўнасць, навукова абгрунтаваны доклад народнага артыста БССР Г. Цішчыка аб спецыфіцы работы харавых і народным хорам, які закрануў праблему развіцця народнага мастацтва, захавання яго традыцый і г. д.

Многія актуальныя пытанні харавой справы былі грунтоўна разгледзены і ў іншых выступленнях. Выкладчыкі і навушчы дырыжорска-харавых аддзяленняў прымаюць актыўны ўдзел у грамадскіх жыццё рэспублікі, аказваюць дзейную дапамогу мастацкай самадзейнасці, наведваюць влікуючы калектывы канцэртаў і лекцыі ў рабочых клубах, калгасных дамах культуры і ўніверсітэтах мастацкага выхавання; на грамадскіх асобах адкрылі некалькі бясплатных музычных школ на прамысловых прадпрыемствах, у калгасе і школах-інтэрнатах; збіраюць лепшыя ўзоры музычнай народнай творчасці і робяць яшчэ шмат самых разнастайных карысных спраў.

Метадычная канферэнцыя была вельмі карыснай не толькі таму, што вырашыла значную частку важных і спрэчных пытанняў развіцця харавога мастацтва, а з другога частку паставіла на разглед адпаведна ўстаноў, але і таму, што ўдзельнікі канферэнцыі абшугулі свой багаты вопыт, падзяліліся ім са студэнтамі-харавымі Беларускай кансерваторыі, вызначылі чыра рад мерапрыемстваў для ўздыму харавой справы ў Беларусі. Можна спадзявацца, што такія канферэнцыі стануць рэгулярнымі, прыцягнуць самага шырокага колы кіраўнікоў самадзейных харавых калектываў і прынесуць вялікі плён для развіцця беларускага музычнага мастацтва.

Д. ЖУРАВЛЕУ.

ФАТАГРАФІІ, ДАКУМЕНТЫ, ПІСЬМЫ

У Літаратурны музей Якуба Коласа паступаюць новыя матэрыялы, фатаграфіі, дакументы, пісьмы, ненадрукаваныя творы паэта.

Найважней, напрыклад, у музей перадаў пісьмо Мікалай Іванавіч Міцкевіч, які працуе ў Акадэміі навук БССР. У час Алімпійскай вайны Мікалай Іванавіч знаходзіўся на фронце. Туды і прыслаў яму пісьмо Якуб Колас з Ташкента. У ім лат піша аб мужнасці савецкіх воінаў, аб тым, што нямецка-фашысцкія захопнікі будуць разгромлены.

З Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя Леніна паступіў здымак: Янка Купала і Якуб Колас разам з беларускімі пісьменнікамі Міхасём Чаротам, Шымак Гарціным і Змітраком Бялязем.

Жонка прафесара Маскоўскага ўніверсітэта Б. Бенкергеяма перадала рукапісы першай рэдакцыі пэмы Якуба Коласа «Сымон-Мызка», а жонка вядомага ў свой час вучонага-географа Аркадзія Смоліча, Аляксандра Смоліча, перадала некалькі да гэтага часу невядомых фатаграфій Якуба Коласа 20-х гадоў. Новыя дакументы аб педагагічнай дзейнасці Якуба Коласа ў Беларускай дзяржаўнай адукацыі і культурна-адукацыйнага архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР. Сярод іх кароткая аўтабіяграфія Якуба Коласа, а таксама тры заявы, якія лат пісаў у дзеканат.

Музей за апошні час папоўніўся творамі Якуба Коласа, выданымі ў Польшчы, Чэхаславакіі, Германіі, Манголіі.

М. ЖЫГОЦІ.

ВЫСТАўКА МАСТАКА- ГРАФІКА

Амаль кожны месяц у Віцебскім педагагічным інстытуце ядлагаецца паказ работ прафесійных і самадзейных мастакоў. Зараз тут адкрыта справядзілая выстаўка твораў выкладчыка кафедры малюнка і жывапісу Віцебскага інстытута, члена Саюза мастакоў БССР Г. Клікушына.

Гэты мастак працуе галоўным чынам у галіне графікі. Не так даўно ён удзельнічаў у выстаўцы «Графіка Беларусі», якая экспанавалася ў Рызе.

На сваю справядзіную выстаўку Г. Клікушына прадставіў звыш 200 работ. Асабліва выразныя яго гравюры, які цікавыя і па зместу і па колеры. На некаторых з іх адлюстраваны індустрыяльныя пейзажы Віцебска і вобласці, аблічча новых вуліц і плошчаў абласнога горада, малючкі куткі прыроды беларускай зямлі. Гэта — гравюры «Над Дняпроў», «Восень», «Помнік У. І. Леніну», «Вуліца Талстога», «Мост» і інш.

Значнае месца на выстаўцы займаюць ілюстрацыі да літаратурных твораў, выданыя Беларускай дзяржаўнасцю. Мы бачым добра выкананыя вокладкі кніг Я. Коласа, Я. Купала, П. Панчанкі, П. Галавача, К. Чорнага, У. Дубоўкі, кніг украінскіх, латышскіх, польскіх, балгарскіх, кітайскіх і іншых аўтараў.

Акрамя таго, на выстаўцы няма зноўда, плакатаў і замалювак алоўкам.

Выстаўка карыстаецца поспехам.

В. ВІНАГРАДУ.

ШЭРАЕ першыя павольна насобавяцца на горад. У змрок тонуць дамы, скверы, парк. Над вуліцамі, тратуарамі ўспыхваюць тысячы агнёў. Вуліцы становяцца шматлюднымі: злаецца, увес Магілёў вышаў вітаць надыход ночы. На жал, ідзе зіма. Гуляць на холадзе дога не будзе. А што ж рабыць? Людзі ідуць у клубы, кінатэатры, дамы культуры. Кожны вечар тысячы людзей праглядаюць новыя кінафільмы (дарчы, яны змаюцца тут раей, чым у Мінску), наведваюць канцэрты калектываў мастацкай самадзейнасці, абласны драматычны тэатр. Ёсць у горадзе і другі тэатр: Народны пры клубе чыгуначнікаў.

Любыя магіляўцы, якія жыюць у чыгуначным раёне, свой Народны тэатр. З вялікай ахвотай наведваюць яго спектаклі. Але не толькі ў сваім клубе выступае калектыв Народнага. Яго спектаклі бачылі рабочыя заводу і штурнага валадкі і пад'ёмна-транспартнага абсталявання, сафта «Вейна» і фабрыкі імя Валадарскага; студэнты падістытута. Вывязваюць артысты Народнага ў калгасы і сафта, выступаюць на сцэне абласнога драматычнага тэатра. Бачылі іх і мінчане: па тэлевізару і на сцэне Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купала; у Палацы прафсаюзаў і ў Тэатры юнага гледача.

Не адразу прыйшоў прызнанне. Старэйшая ўдзельніца калектыву інспектар абласной канторы Дзяржаўнага банка Лілія Агеўна Ходар, якой прысвоена званне артыста народнага тэатра, расказвае:

— Наш тэатральны калектыв быў створаны даўно. Спачатку мы ставілі невялічкія скетчы, інтэрмеды, проста дэкламавалі вершы, чыталі ўрыўкі з раману, апавяданняў, нарысаў. Выступалі, дзе прыйдзецца, бо не мелі пастаяннага месца. У 1948 годзе быў пабудаваны клуб. З таго часу работа пайшла веселей. Ужо не асобныя людзі прыходзілі ў калектыв, а дзсяткі. Прышлось стварыць дзіцячы тэатральны калектыв, тэатральную студыю, канцэртную брыгаду. Рабочыя падлюбілі нас. У гэці да сябе запрашалі чыгуначнікі іншых гарадоў. З поспехам ішлі нашы спектаклі ў Крычаве, Шклове, Оршы, Быхаве, Рагачове, Асіповічах і іншых гарадах.

— Каля ста чалавек удзельнічае ў нашых тэатральных калектывах, — гаворыць рэжысёр і мастак кіраўнік народнага тэатра Уладзімір Змітравіч Бараноўскі. — Усе ўдзельнікі вучацца або працуюць. Ёсць і пенсіянеры, як, напрыклад, З. Яўтухоў, былы майстар вагонага дэпо, які 45 год працаваў на чыгуні. Лепшым удзельнікам калектыву прысвоена званне «артыста народнага тэатра». Яго ўдасцольні токар паравознага дэпо Я. Дзурэнькоў, экспедатар абласнога Упраўлення калейнапрадуктаў М. Скарабату, інжынер Магілёўскага аддзялення Беларускай чыгункі А. Скацёнак, былы стаяр нашага Дома культуры, а зараз загадчык клуба мисакамбіната А. Урублёўскі і іншы. Некаторыя нашы таварышы перараслі рамкі самадзейнасці і сталі прафесійнымі актывамі. Так, М. Мацюзіўскі зараз працуе ў абласным драматычным тэатры; выпусціца тэатральнай студыі Э. Дзяржынова — артыстка Бабруйскага тэатра; намочыца завада «Электрарухавік» Т. Яблоўка вучыцца ў Маскоўскім дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва; В. Турбаў — рэжысёр «Электросульфата» С. Аграновіч — кіраўнік тапаграфічнага калектыву і выкладчык тэатральнай студыі.

Л. Ходар — выканаўца ролі Капітана.

М. Скарабату — выканаўца ролі П. Мерэжкова.

Фота А. Рапоўскага.

Сцэна са спектакля «Спазнанне ля чаромхі», пастаўленага Магілёўскім народным тэатрам. У ролі Сены — А. Урублёўскі, у ролі Валі — Т. Крукоўская.

МАГІЛЕЎСКИ НАРОДНЫ

Л. Арахоўскі, дыспетчар аэрапорта І. Гес, медыцынскі сястры Т. Крукоўская, А. Карнілава і інш. Некаторыя з іх з'яўляюцца дружнымі, калектывамі разкалей інтэлектуальных габет, выконваюць іншыя грамадскія даражэнні. Ёсць і такія, што не толькі выдатна працуюць, актыўна ўдзельнічаюць у грамадскай рабоце, але і вучацца.

Гэтыя людзі не лічацца са сваімі часам, калі іх любімае работа патрабуе яго. Зараецца, што ўсе вечары сядзіць клубе званата іншымі мерапрыемствамі, а іх тут мілье 20 дзён у месяц у глядзельнай зале дэманструюцца кінафільмы; два-тры дні займаюцца ўніверсітэцкай культуры; п'яць дзён — вечары моладзі; і толькі два дні застаецца Народнаму тэатру на паказ спектакляў. А калі ж рэштныя праводзіць?

— Спачатку праводзіць іх у кабінете рэжысёра, — гаворыць А. Скацёнак, — а потым, калі ўжо бес сядзіць нехта абласці, выкарыстоўваем яе — калі ў клубе танчю. У фее тануючы, а мы на сцэне рэцэпцём. Нярэдка працую і ноччу, пасля кінасеансаў.

Не, не выдзім шукаюць у клубе гэтыя пудоўныя шчырыя людзі, якія вучыюцца пазнаці прыгожага, добры густ, павышаюць культуру сваю і другіх, кожны сваім спектаклем садзейнічаюць духоўнаму росту чалавека.

Шмат спектакляў паказвае працоўным і дзіцячы калектыв Народнага тэатра.

Влікуючы карыснае справу робяць артысты Народнага. Прыгадзецца такі выпадак.

Мы сядзелі ў кабінете рэжысёра, размаўлялі, калі ў пакой зашла жанчына год сарака і пяці ўрабочай ватавыні. Яна акінула нас позіркам і адрозу падмакла да Бараноўскага.

— Дзякую вам, Уладзімір Змітравіч, добрую вы справу робіце.

— Калі ласка, але, прыбачце, з кім маю гонар размаўляць?

— Сын мой у вас вучыцца. Да гэтага быў такім несудухам, што нават і ўвясці цяжка. Вучыўся дрына, па вуліцы бядзёўска. А я на заводзе працую, рабочы, не маю часу з ім займацца. Шпер ён зусім іншы. Стаў добрым вучнем, мне дапамагае, пацуў многа чытаць, марыць аб жыцці...

Такіх, як сын гэтай жанчыны, у калектыве многа. Толькі за адно гэта, ужо не гаворачы пра ўсё іншае, можна сказаць артыстам Народнага тэатра: влікуючы карыснае справу робіце вы, таварышы!

П. ШАЎЦОУ.

Шлях скульптара

У выдвецце Акадэміі мастацтваў ССРСР выйшла з друку манатрафія Ф. Рагінскага аб творчай дзейнасці аднаго з майстроў беларускага выдзельнага мастацтва З. І. Азгура.

Аўтар грунтоўна аналізуе першы творчы крокі пачынаючага скульптара, падкрэслівае ролі і значэнне ў яго фарміраванні М. Керзіна, які зрабіў значны ўплыў на выхаванні Віцебскага мастацкага тэхнікума, сярод якіх быў і З. Азгура. Яна ілюструе свае сьвярдзжэнні перакананымі прыкладамі першых творчых паспехаў З. Азгура, такіх, як «Шейшык» (1925 г.), дзе ўжо відаць умяцтва маладога скульптара: пластычна бачыць і выяўляць чалавечы твар з яго падабенствам і характарам.

«У гады навування ў тэхнікуме, — піша Ф. Рагінскага, — З. Азгура вучыўся прага, залюба. Акрамя заданняў па курсу тэхнікума, лямі мноства партрэтаў сваіх сяброў, знаёмых».

Яшчэ будучы студэнтам, Азгур удзельнічае ў Першай усебеларускай мастацкай выстаўцы ў 1925 годзе. Работы яго былі становяцца сістэматычна ўдзел маладога талентаўнага скульптара ў перыядычных выстаўках беларускіх мастакоў, што клалася пачатак яго актыўнай творчай і грамадскай дзейнасці.

Ад першых вопытаў у партрэтным жанры, З. Азгур крок за крокам авалодаў майстэрствам пластычнага ўвасаблення вобразаў выдатных вучоных, дзеючых культуры і навукі далажка мінугала і сваіх сучаснікаў. Намаганні мастака з кожным разам усё больш становіліся прыкметнымі на агульным фоне маладой савецкай беларускай скульптуры. На кожнай з работ відаць пошук рэалістычнай закончанасці твару чалавека, яго значыня падобнасці і характарыстыкі грамадскай дзейнасці. Да пачатку Вялікай Айчыннай вайны Азгур прыходзіць як майстар партрэта, прафесійнальна якасці якога становіцца выдзельна на агульным фоне перадаваўчых беларускіх скульптураў. Партреты Гракша Бабоха, Сяргея Аржаўніцкага, А. Бразера, Змітрака Бяляды з'явіліся значным укладам у развіццё беларускага мастацтва.

Асабліва актывізавацца творчасць З. Азгура, піша Ф. Рагінскага, у перыяд Вялікай Айчыннай вайны. Цыкл партрэтаў Героюў Савецкага Саюза, створаных у дні вайны, сапраўды з'яўляецца жывым летапісам гераічнай народнай барацьбы з гітлераўскімі падчыскамі.

Скульптар з вялікім натхненнем працуе над партрэтамі беларускіх партызан, праслаўленых воінаў Савецкай Арміі. Любоў мастака да чалавека, які ішоў на фронт і ахвяроўваў жыццём у імя перамогі над ворагам Радзімы, з асаблівай сілай кіравае сэрца. Цыкл партрэтаў Героюў Савецкага Саюза — сцяплетар Фядоса Смялякова, баяні Мінява, В. Казлова, капітана М. Гастэўна, В. Талаліхіна, А. Крышавіна, партызанкі Патошка — адлюстроўвае веліч савецкага народа, яго нескраманасць і непералаўнаю сілу.

Партреты Героюў Савецкага Саюза — А. Радзіміцава, А. Мадлоўскага і М. Сільніцкага, піша Ф. Рагінскага, выдзельваюцца з гэ-

тага шыкла высокім майстэрствам. Па сваёй пластычнай выразнасці яны лепшыя з галерыі вобразаў савецкай скульптуры.

Савецкі чалавек, смелы і мужны, усведмаючы сваё месца ў агульным страі на ярэдным краі барацьбы народа за ажыццяўленне сваёй вялікай мэты, становіцца асноўным героем творчасці З. Азгура не толькі гэтага перыяду, але і наступных гадоў.

Пластычная графічнасць і глыбіня зместу партрэтаў ваеннага часу ўласцівыя як тым з іх, што стаяць у музеях, так і тым, што паставлены на вуліцах і плошчах гарадоў і сёл. У гэтых партрэтах спалучаюць у сабе — сьвярдзжэнне аўтар кнігі — якасці манументальнай і ў той жа час станковай скульптуры. Станковы партрэт, прызначаны для музейнай экспаніцы, не губляе сваёй сілы ўздзеяння, будучы вынесены на плошчу або вуліцу, ва ўмовах вялікай маштабав прасторы. Аўтар кнігі лічыць, што для савецкай мастацкай культуры, у тым ліку і для скульптуры, характэрны знічны пачатак. Савецкімі майстрамі створаны новыя ўзоры шырока вядомых знічных твораў. Сюды можна аднесці і галерыю бюстаў партрэтаў З. Азгура перыяду вайны, якія паказваюць людзей-героюў, нашых сучаснікаў.

У раздзеле кнігі, прысвечаным творчасці канца саракавых і пачатку дзесяціх гадоў, аналізуюцца творы разнастайных жанраў, у якіх далялося працаваць З. Азгуру пасля вайны.

Тут буюць партреты выдатных дзеячоў савецкага камуністычнага руху — Маю Цзэ-дуна, Марыса Тарэза, Пальміра Тэдыаці, Вільгельма Піка, Хо Ши Міна, Кім Ір Сена, Герояў Савецкай сталіцы Прыма Е. Лявончына, Тамара Шукро, А. Гаршыка, М. Млашчанкі, А. Стыкут, партреты беларускіх пісьменнікаў — Цёткі, Янкі Купала, Якуба Коласа, Кандрата Крапіны; помнік Уладзіміру Ільічу Леніну. Скульптар з неадным тэмпераментам і энергіяй адкідаецца на самыя надзвычайныя грамадска-палітычныя пытанні і заданні.

Значна ўвабачаецца тэматыка творчасці майстра па сваёй шырыні і зместу заду, яна выяўляецца за межы сваёй рэспублікі. З. Азгур старае цыкл партрэтаў майстроў высокіх калгасных урдаўляў, пісьменнікаў, вучоных, дзеючых савецкай навуцы і культуры. Пасобная творы вызначаюцца дасканаласцю майстэрства і ўважлівасцю ў лік лепшых дасягненняў савецкай скульптуры. Павышаецца цікавасць мастака да матэрыялаў. Многія вобразы атрымалі сваё выяўленне ў граніце, бронзе, мармуры, тэракоце. З. Азгур шукае і знаходзіць у кожным з гэтых матэрыялаў характэрна і тое спецыфічнае, што ўмяняе яго выразнасць вобраза, яго пластычную графічнасць, яго пластычны майстар уладкаваў умяцтва выкарыстоўваць у характэрныя вобразы кожную дэталю.

Многія сілы ў пасляваеннай гадзі З. Азгур аддае манументальнай скульптуры. Яго цяга да знічных рашэнняў у ранейшых работах закончана прыходзіць у працы над статуяй выдатнага рускага вучонага А. Бутлерава, устаноўленай у адным з пад'ездаў Маскоўскага ўніверсітэта.

Лепшым з многіх манументальных твораў Ф. Рагінскага лічыць велічыню, строі па ліній, чыліны ў сваіх пластычных прапарцыях помнік У. І. Леніну ў горадзе Арджанікідзе. Аналізуючы іншыя помнікі, Ф. Рагінскага прыходзіць

да той думкі, што майстэрства скульптара апошніх гадоў больш за ўсё выявілася ў партрэце. З даследчыкам можна поўнасцю згадзіцца, калі мець на ўвазе партреты У. І. Леніна з дзюўчанкай, кітайскага пісьменніка Лу Сіня і адзін з лепшых твораў, які атрымаў станаючы азіянку на міжнароднай выстаўцы ў Бруселі, — партрэт Рабіндраната Тагора.

Не ўсё, вядома, раўназначна ў вялікай калекцыі твораў З. Азгура, нават у лепшых шыклах партрэтаў майстра. Ёсць недахопы. Аднак сапраўдныя мастабы і месца мастака вызначаюцца тым лепшым, што ім створана. А створана сапраўды такое значнае, сьвярдзжэнне аўтар кнігі, што паставіла З. Азгура ў рад выдатных майстроў савецкага многаназчынага мастацтва.

Кніга напісана з дакладным веданнем матэрыялаў, дае аб'ектыўную ацэнку творчасці З. Азгура. Яна змяшчае ў сабе найбольш поўна фактычны матэрыял — рэпродукцыі з работ майстра, пачынаючы з вучнёўскіх і да апошніх гадоў.

Манатрафія, бяспспрычна, з'явіцца значным крокам мастацтвазнаўчай навуцы ў распрацоўцы тэмы беларускага выдзельнага мастацтва.

П. ГЕРАСІМОВІЧ.

АБ ПАЭЗІІ ПА ЗАКОНАХ ПАЭЗІІ

Алесь КУЧАР

Са здавальненнем і добрай творчай заідрасцю прычату ў новую кнігу крытыка Рыгора Бярозкіна «Спадарожніца часу». Хая кніга прысвечана творчасці такіх розных паэтаў, як Янка Купала, Міхася Чарот, Максім Лужнін, Пятро Галеба, Змітрок Асташка, Вялянцін Таўлай, Антон Бялечі, Анатоль Вялігоін, Кастусь Кірэня, Аляксей Русеўскі, Рыгор Бараноўскі, аднак яны не пакідае ўражання збору артыкулаў аб гэтых паэтах. Кніга Р. Бярозкіна метадалагічна ідэальна, творна адліна, бо чыліны і бескампрамісны сам крытык у спрах творчых поглядаў і ідэалаў.

Адзін клопат прасякае ўсю кнігу — клопат аб тым, каб наша савецкая наваза была на вышнім узроўні часу, каб глыбокая ідэяснасць спалучалася ў ёй з вялікім майстэрствам.

ПЯСНЯР «ПОМСТЫ І СМУТКУ»

ДА 140-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ М. А. НЯКРАСАВА

Я ліру посвятна народу
своему.
Быць может, я умру неведомый
ему,
Но я ему служил — і сэрце
— і спокоее...
Пускай наносит врагу
не каждый воин,
Но каждый в бой иди!

У гэтых словах вялікага рускага паэта каротка, але вельмі выразна акрэслена галоўная мэта ўсёй яго творчасці. Праўда, Няркасаў з уласнай ямай выключнай спільнасцю ў значнай меры неадзіназначна тую вялікую ролю, якую ён разам са сваім саратнікам Чарнышэўскім і Дабралюбовым адгравуў у рускім вышэйшым адрадзе, на самай справе ў напружанай палітычнай і ідэяльнай барацьбе 40—70 гадоў мінулага стагоддзя яго паэзія ў ярых мастацкіх вобразах адлюстравала жыццё, барацьбу і спадзяванні занявольнага рускага народа, яго мары і імкненні.

Творчасць Мікалая Аляксеевіча Няркасава складае не толькі цэлую эпоху ў гісторыі рускай літаратуры і паэзіі, але з'яўляецца і каштоўнейшым укладам у гісторыю рускай грамадскай думкі і рэвалюцыйнага, вызваленчага руху. Ён належыць да ліку тых выдатных дзеячоў рускай культуры, якія вярталі і да існавання і літаратуры і ў сваёй творчасці імкнуліся да вырашэння важнейшых пэўнага прагматычнага жыцця свайго часу. Славмі творамі ён хачеў даламаць сацыяльнай перабудове грамадства ў адпаведнасці з пераважным, рэвалюцыйна-дэмакратычным ідэаламі эпохі. Таму яго ўплыў на сучаснае, асабліва на моладзь, быў вельмі вялікім. Гэта прызнавалі і ідэяльныя ворагі паэта. Так, напрыклад, агенты трэцяга аддзялення, якія забаранілі многія вершы і цэлыя кнігі Няркасава, вымушаны былі прызнаць, што «Няркасаў... зрабіў у імпэрыялізм часе любімым паэтам рускай моладзі». А літаратурныя даносчыкі Фадзея Бугарын дакладваў сваім шэфам: «Няркасаў... самы адчайны камуніст: паэта толькі працягваюць яго вершы і прозу».

С. Пецярбургскім Аляманыху, каб перахрысціць у гэтым. Ён страшнага агітэу за рэвалюцыю. А там, што рэвалюцыйны матыў у творчасці Няркасава з кожным годам узмацняўся, сведчаць яго ўпартыя намаганні стварыць вобраз станаючага героя-рэвалюцыянера. Калі ў верхах пачатку 40—50-х гадоў паэт паказваў сваю музу мужнай пакутнай, якая маўліва пераносіць усе болю, то ўжо ў другой палове 50-х гадоў Няркасаў у вершы «Паэт і грамадзянін» адкрыта заклікае «громить пороки смелое».

У 1856 годзе Няркасаў піша першую паэму аб рэвалюцыянерах «Гішчынская», якая прысвечана праслаўленаму людзям, што змагаліся і пакуталі за народную справу. У цэнтры паэмы — вобраз рэвалюцыянера Крота. Асабліва вялікае значэнне для рэвалюцыйнай моладзі 60-х гадоў мела няркасаўская «Песня Ярымушкі», многія радкі з якой сталі рэвалюцыйнымі лозунгамі. Тут паэт малюе вобраз прапагандаста ў вёсцы і яго вуснамі гаворыць аб сродках барацьбы за братэрства, роўнасць і свабоду народа.

Часта правобразамі станаючых герояў Няркасава з'яўляліся яго сабры і саратнікі. Так, вялікі дэмакрат Чарнышэўскі ўвобразіў у паэзіі Няркасава ў вобразе праграма рэвалюцыі, які лічыў немагчымым «служыць добру, не жывучы сабой». У вершы «На смерць Шаўчэнка» аянаецца жыццё вялікага ўкраінскага змагара і паэта прыгнечанага ўкраінскага сялянства, якога замучыў царскі ўрад. М. А. Дабралюбаў паэт прысвяціў два вершы: «Дваццаць лістапада» і «Паміні Дабралюбава». Рысы характару Дабралюбава таксама добра відны ў адным з лепшых вобразаў рэвалюцыянераў, створаных Няркасаў у паэме «Каму на Русі жыць добра» — у вобразе Грышы Дабралюбава, якога як і Дабралюбава, «дэс рыхтаваў шлях славы, імя гучнае, сучотна і Сібіры». Грыша лічыў, «сабе самым шчаслівым чалавечкам у Расіі, бо ўсе жыццё аддае справе барацьбы за тое, каб кожнаму сялянцу жылося прывольна-весела. Няркасаў не сумняваўся, што сялянскія «тапары ляжаць — да пары». Гэта і натхніла яго на стварэнне геніяльнай песні «Русь».

Рать подымается —
Неисчисляя! —
Сила в ней скажется
Несокрушима!
Ты и убогая,
Ты и обильная,
Ты и забитая,
Ты и всесильная,
Матушка-Русь!

Думы аб Русі, ад рускім народзе і яго далейшым лёсе праходзіць праз усё творы Няркасава: ён быў вялікім патрыятам і пісаў свае вершы крыўле сэрца. Але паэт быў далёкі ад нацыянальнай

абмежаванасці. Яго цікавіў таксама лёс іншых народаў Расіі. Так, напрыклад, Няркасаў як і іншы перадавыя рускія пісьменнікі, часта звяртаў сваю ўвагу да беларускага народа, які знаходзіўся ў яшчэ больш цяжкіх умовах, чым рускі народ. Менавіта, ён стварыў у сваім неміручым творы «Чыгунка» ўпершыню ў рускай літаратуры рэалістычны вобраз беларуса. Гэты вобраз узяты паэтам з гушчы жыцця прыгнечанай царызмай Беларусі.

Прагрэсіўныя дзеянні беларускай культуры пільна сачылі за творчасцю М. А. Няркасава, лічылі яго сваім ідэяльным настаўнікам, захапляліся яго паэзіяй. Царскае самадзяржаўе, якое добра ведала рэвалюцыйны ўплыў вершаў паэта, любым чынам імкнулася ізаляваць яго ад беларускіх чытачоў. Так, пасля таго, як было пачаццё польскае паўстанне 1863 года і па ўсёй Расіі часова перамагла рэакцыя, царскі ўрад забараніў прывозіць у Беларусь і распаўсюджваць тут творы Няркасава.

Але як ні стараліся царскія халуды засяцераць Беларусь ад пранікнення рэвалюцыйнай рускай літаратуры, ім не далася ажыццявіць свае намеры. Перадавыя прадаўцы беларускага народа — Францішак Багушэвіч, Янка Лучына, Адам Курчавіч і іншыя — выхаваліся на вялікіх традыцыйных рускіх рэвалюцыйных дэмакратыў. Газета «Мінскі лісток», якая выходзіла ў 1886—1894 гадах, вельмі часта і з любоўю ўспамінала імя Няркасава. Вершы і некаторыя апавяданні, змешчаныя ў газеце, пераказваліся сведчачы аб пэўным уплыве вялікага рускага паэта на творчасць тагачасных беларускіх пісьменнікаў. Асабліва прыкметна праўдлівае гэта ўплыў пры вырашэнні тэмы горкага сялянскага жыцця. Так, у апавяданні Зянькіна «Не смейся характарам» успамінаецца не толькі імя Няркасава, але і прыводзіцца няркасаўскі вобраз з паэмы «Каму на Русі жыць добра».

У плане ўягнага наследвання Няркасава напісан перш Мік. Зянькіна «Голас», з'явіўся і яго ўспамінаў у вершы няркасаўскага «Чыгунка»: «В мире есть царь: этот царь беспощаден, голод называет ему».

Няркасаўскія традыцыі ў паэзіі сялянскага жыцця ў умовах паслярэфармнага перыяду наследвалі і развівалі ў беларускай літаратуры Ф. Багушэвіч. Пры гэтым беларускі паэт не механічна капіраваў Няркасава, а панаваў гарка развіваў няркасаўскія матыў «помсты і смутку» ў такіх сапраўды патрыятычных і рэвалюцыйна-дэмакратычных вершах, як «Бог не роўна дзеце», «Дурны мужык, як варона», «Кепска будзе», «Гора», «Не чурыйскі» і іншы.

Значнае ідэянае і мастацкае ўздзеянне аказаў Няркасаў на дэраўляніцкую творчасць такіх буйных беларускіх пісьменнікаў, як Янка Купала, Якуб Колас, Шышка Гартны.

У 1921 годзе Н. К. Круцкая, якая праз гэты мела на ўвазе і адносіны да паэта У. Я. Леніна, сказала пра М. А. Няркасава: «Гэта наш паэт, хоць і аддзяляючы нас ад яго тры рэвалюцыі, якія не пакінулі каменя на камені ад старых парадаў».

На ўсе пытанні аб свабодзе і ішчыннага народа, які так пакутаваў імкнуўся вырашыць паэт, адказаў Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя, наша эпоха будучына, камунізм, якая пераўтварыла самай высокай меры лепшых людзей мінулага.

Б. КЛЮСАУ.

НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Першы пераклад верша М. Няркасава «Маро» на беларускую мову быў зроблены ў другой палове XIX стагоддзя Адамам Гурныовічам. У 1905—1908 гадах Янка Купала пераўвэршы М. Няркасава «Гадальніца», «Сонечка», «Што ні год, памінаюцца сілы», «У людзей і ў нас», «Агароднік», «Нязнатая гоні».

Над перакладам паэтычных твораў М. Няркасава многа працаваў Аляксей Яліновіч: «Каму на Русі жыць добра» (1940, 1938), «Генерал Талтыгін» (1940, 1932), «Вядуць Мазан і зямля» (1936, 1932), «Нямецкі дзеці» (1936, 1935). Усяго выдана дзевяць кніг М. Няркасава, перакладзеных А. Яліновічам, у колькасці каля 200 тысяч экзэмпляраў.

Творы М. Няркасава перакладзі на беларускую мову ўдзельнічалі: І. І. Іваніч («Забытая вёска»), Аляксей Гурло («Рускум пісьменніку»), Міхась Клімковіч («Свабода»), Кастусь Кірэнка («Нязнатая палосна» і «Зялёны шум») і іншыя.

таў, яркава відць з таго ж артыкула «Талент светлагіда» аб творчасці А. Вялікіна.

Разглядаючы паэму «Родная крыніца», каб больш зразумела зрабіць для паэта сваю думку, Р. Барозкін прапануе ўявіць, што было б, каб паэма «Сцяг бранды», блізка па творчай манеры Вялікіна, была працягам «У зялёнай дуброве», каб Хрысціна, Іван і Васіль з баянам выніслі блыны сцяг, пры чым кожны з хлопцаў стараўся правесці адвагу не таму, што гэтыя патрабаванні, а з адной мэтай прывесці дзвючыну.

Вычарпальна выкрывае слабасці творчасці Вялікіна і спасылка на другога блізкага яму паэта — А. Твардоўскага. Ён знаў бы прыкметнага месца ў літаратуры А. Твардоўска, каб увесць свой творчы век — пратэставаць наокар старыняк бачкоўскай кузіні на Смаленшчыне, а не браў яе толькі як трамплін, каб перакінуць да ўсеагульнай кузіні — да Урала і далей да ўсіх неабсяжных прастораў краіны.

Хоць з'яўляўся, але правільна заўвага Р. Барозкіна аб тым, што раней раку паэзіі А. Вялікіна скаламуцілі сцюдзёныя вятры рыторыкі, а цяпер часамі скоўае людок халаднаватага «артыстызму». Правільным і арганічным дадчэннем да творчасці К. Кірэненкі з'яўляецца меркаванне, што не абшчыся яму без «ціхага паэтыскага інтымацыі, цэпільна, нявыдуманага чалавечых паучуцця».

Нават тады, калі Барозкін адмаўляе пэўны твор і горака спрачаецца з аўтарам, ён не абміне падкрэсліць тое добрае, што ёсць цяпер ці што было раней уласціва паэту. Разважаючы пра паэму А. Рускага «Другі пакачак», ён не забывае ўспомніць тэма цудоўныя радкі паэта:

Месці — важная куля,
пулоў сто медалі ў ёй,
груз для цолага каравана,
а не пільнае волье,
плыне нід амвёл,
як пушынка ад губ каханай.

Мне вельмі блізка і зразумела та размова аб паэтычным майстэрстве, якую вядзе Барозкін на працягу ўсёй сваёй кнігі. Гэтыя старонкі не вылучаны ў асобны раздзел, гэтак сама як і не зведзены да двух-трох радкоў,

які механічна дадаюцца да сацыяльнага аналізу. Не! Гэтым аргатам дмае ўсё кніга. І размова аб майстэрстве пачынае вясціся і вядзецца сур'ёзна толькі тады, калі гэтыя вымаганні сам змест творца. І вось яркавы прыклад з артыкула пра паэзію Рыгора Барозкіна.

Прачытаваўшы радкі паэта пра жывіно:

Трасаюць снапм чубам —
Падпярэзаўе вяслом — і ў абодзі
Асмужаны, вусам асцёткам
калоўся

і шлах па ірышчыю прамую
сцянаю...

крытык зазначае: «Уражанне такое, — а бярэцца яго ад цэласнасці і лаўнаты аўтарскага паучуцця, — быццам само жывіно зарывавала сябе, падкрэсліваючы найбольш характэрнае ў сваім абліччы».

І далей пачынаецца вельмі стады і натхнёная размова аб рыфме ў народных песнях. Крытык піша:

«Глыбока памыляюцца тыя, хто, жадаючы апраўдаць бедную, зацяганую рыфму ў вершах таго ці іншага паэта, атэстуюць яе як рыфму «па-народнаму прастую».

«У ідэяльнай «Лявонісе!» ў шырока-вядомай «Лявонісе!» А такіх сугуччэй — комплексных, «слыхавых» — у фальклоры вельмі і вельмі багата».

І далей:

«Шт зноўдзецца хопь адзін чалавек больш або менш чулы да паэзіі, якога б не працягла да душы вольг гэта старая, складзеная ў час прыгону беларуская народная песня:

Я табуң сцерагу, а ўсе людзі
Я адзін на расе, абмакруў,
Адубей, перамерз, ой... акалеў.
Не, што ні кажы, — дадэе крытык, — а выдатны паэт быў той невядомы вясковы хлопеч пры табуңе! Перажыванні вельмі значныя, ітуніячы амаль геніяльныя, падказалі яму разгарнуць ладужок сінонімаў: абмакруў, акалеў, адубей, перамерз, каб нечакана і на самай высокай ноце рэзка яго абарваць стогнам пяхучага болю...»

І нідзе развагі Р. Барозкіна аб фармальным асаблівасцях верша не ператвараюцца ў нудны пера-

лік памераў, жаючых і мужчынскіх рыфмаў.

«Пытанне аб рыфме, — слухаю гаворыць крытык, — пытанне прыватнае, можа нават ругатарскае. Гэта размова мае на ўвазе перш за ўсё паўнату і багацце жывага зместу, актыўнасць светаадчування, якія ніколі не задала вольнаю формаў бізидэяль, расхлябанай, млявай, бо знаючы сапраўдную цану слову важкаму, выбраману бясшумлівага сярэд міючых слоў».

Многія на ўвазе паўнату і багацце жывага зместу, а не фармальнасцю гульні. Р. Барозкін блізкітасна крытыкуе асобныя вершы Р. Барозкіна, «не прасветленыя напружанай лірычнай думкай», дзе кожная дэтал існуе сама па сабе, па-за сувяззю з ідэяль.

Толькі сапраўднае сталяецца, якая абараняецца на веліч жыцця, абумовіла правільнае прычытанне верша Р. Барозкіна «Соль», у якім шмат выклікана асацыяцый, зроблена шмат эскурсыў для апраўдання слоў: «Ты не нерасалі, сынок». З прычыны гэтага верша з прытоеным гневам і горьчучу піша крытык:

«І дзеся гэтага каламбура, дэрчы, вельмі няяснага па сэнсу... паэту треба было турбаваць прададэла, чумакоў і нават млечны шлах, прызваны чумацкім?»

Не магу не пахваліць густ крытыка, які амаль нідзе не памыляецца ў эстэтычнай ацэнцы верша, страфы, радка. А якая гэта рэдка ява ў нашай крытыцы. Як часта чытаеш унёслы і напышлівыя каментары да радкоў паэты, такіх як пустых і напышлівых, і з горьчучу думаеш: «каго хоча зшукваць крытык?» Р. Барозкіна не гэтак. Ён дае мажлівасць вам самому ацаніць характэрнаста таго што хваліць.

Вось у Лужаніна:

Жахне ў вочы кур'ерсін, тарачы,
І раскроміць зялёным хвастом
Вясковцаю шлах дапапачены хуткі,
Пратручоча паштовы,
Прыспыле вясёл тэатр.

І каментарый крытыка:

«Тое, што ў страфе ўжыта мноства дзясловаў... надае малюнку вялікую дынамічнасць. Звяртаючы на сабе ўвагу трапінасць і навізна

Нядаўна Мінск наведала делегация Усенароднага камітэта балгара-савецкай дружбы. Гасці пазнаёмліліся з беларускай стаціяй, пабылі ў музеі Вялікай Айчыннай вайны і мастацкім музеі, на трактарным заводзе.

Незабыўнай была гэтая сустрэча. Старшыня Варненскага камітэта балгара-савецкай дружбы Валі Вінава (справа) разказала аб жыцці і працы свайго народа.

Вечар балгара-савецкай дружбы закончыўся вялікім канцэртам, у якім выступілі ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці гадзінінскага заводу.

Фота В. Бараноўскага.

ПАРТРЭТНАЯ ГАЛЕРЭЯ

У Сморгоні ў скверыку каля Дома культуры ўстаноўлена партрэтная галерэя пераможцоў сесіяналістычнага спаборніцтва за дэстаўную сустрэчу XXII партыйнага з'езда.

Сярод перадавых людзей — партрэты брыгадыра механізатараў калгаса «Чырвоны партызан» П. Ліска, перадавых даярак раёна Я. Ліска (калгас «Светлы шлях») і С. Гіль (саўгас «Дубраўляны»), кінамеханіка Зялёнскага сельскага Дома культуры М. Севоскі і інш.

Усе гэтыя партрэты напісаны мадэльным самадзейным мастаком Аляксандрам Іванавічам Жывавым.

Ул. СУРМАЧ.

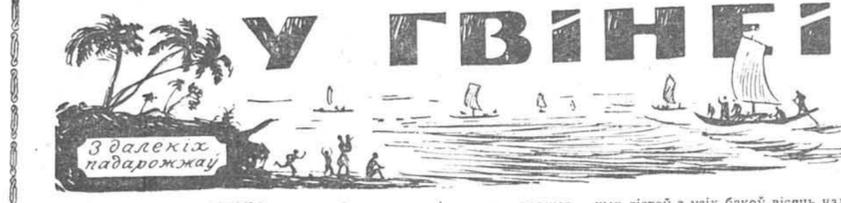
Міжнародны кінаальманах

На гарадскіх і сельскіх экранах Беларусі дэманструюцца першы нумар міжнароднага кінаальманаха Сусветнага Савета Міру «Дзень маладога чалавека».

Фільм складаецца з шасці самастойных наваў: балгарскай, вонгерскай, нямецкай (ГДР), кубінскай, японскай, савецкай, знятых кінамастаграфістамі гэтых краін.

Аб'яднаныя дыктарскім тэкстам, наведлі разам з прамогам складаючы цэласны фільм, прысвечаны агульнай ідэі — у барацьбе за мір моладзь павіна ажыццяўляць згуртаваць свае рады.

Мантаж кінакарткі ажыццяўлялі рэжысёрам Ю. Озеравым на кінастудыі «Масфільм». Дыктарскі тэкст напісан драматургам Г. Мдзівані.

ЛЕАПАРД І БАБУНЫ

Змяніліся адносіны і да леапарда. Раней яго лічылі шодным драпежнікам і знішчалі ўсюды, дзе толькі маглі, усімі спосабамі і без усялякіх абмежаванняў. Леапард зрабіў у Афрыцы рэзкім зварот. Затое дзікія свіні і гвінцкія бабуны, малыя з сямейства панінаў, настолькі размаіліся, што сельскае насельніцтва пачало цярпець ад іх з кожным годам усё большыя страты.

— Дзікі руйнуець палаткі ноччу, а бабуны і днём, — гаворыць Анры. — Разумныя, злыя і адважныя, гэтыя малыя з сабачымі галовамі не баяцца сонечнага святла. Яны з'яўляюцца цымамі палчынікам, накідаюцца на салды, палі і агароды, набіраюць злабыя колкі, могуць і спрытна ўцякаць. На змену адной бандазе з'яўляецца другая.

Вы не можаце сабе ўявіць, што тады робіцца! Мужчыны крычаць і страляюць, дзеці кідаюць каменем, жанчыны плачуць і праклінаюць нахабных разбойнікаў. Толькі бабуны не звяртаюцца на гэты ніякі ўвагі, робяць сваю шодную справу.

Калі хто-небудзь з налетчыкаў і застанецца забыты, такой бяды! Іншыя гэта быццам і не дачытаюцца, — заганда іх многа. У кожнай бандазе да двухсот бабунаў, а часам і больш. Кожны дарослы бандаж можа пацягнуць за адзін раз няшчэп бабанаў ці пацатку па кукурузы. Пасля такога налету на полі ці плантацыі мала чаго застаецца.

Тым не менш, нягледзячы на

вялікую шкоду і страты, чорныя людзі і наоколі не думалі знішчаць бабунаў. Большасць гвінцкаў лічыць, што малу забіваць нельга. У некаторых вёсках жанчыны нават самі прыносяць у кошыках на ўскраіну лесу пацаткі для бабунаў, каб тыя не руйнавалі праз меру палаткі.

Занятую барацьбу супраць бабунаў вядуць толькі беляы пастарыцы, але з хітрымі малымі нічога і не зробілі. Нікога яшчэ не баяцца, дэбівачы дзурна і арганізавана, нібы на загадзя распіраваным плане. Іх не аддзяляюць ні стрэлы, ні шумам, ні агнём, ні сабакамі, ні пасткамі. Яны ўцякаюць, прылінуўшы хваліца, на бляспяную адлегласць, спакойна глядзячы на ўскаляючых людзей, ядуць захопленую адвабчу і часам браньчуч, як сабакі. Бабуны добра ведаюць, на якой адлегласці можа ў іх трапіць куля. Іх не ашукеш ніякай пасткай.

У багатых сядзібках скрозь агароджы вакол садоў і плантацый прылучаны электрычны ток. Але ж і гэта не дапамагае. Бабуны хутка распіравалі, што ларкраніца да ароту нельга, і заўсёды знаходзяць спосаб прабрацца туды, куды ім треба, без шкоды для сябе. Яны баяцца толькі леапарда на зямлі і кракадзіла ў вадзе.

Здарэцца часам, што бабуны забіраюцца нават і ў пуні. Як вопытныя злодзеі, яны выступаюць партывам, які брэхам папярэджаюць астатніх аб небяспецы.

Інша ратунку ад гэтых нахабных разбойнікаў з галовамі, падобнымі на сабакі.

Вось тут людзі і ўспамінаюць леапарда, хоць і позна, але добрымі словам. Палаткі скардзіцца і шкадліва, што так мала леапардаў засталася на свеце, бо толькі леапард і зможа ім дапамагчы супраць нахабных малпаў.

Справа ў тым, што леапарды корміцца ў асноўным маладымі дзікамі і бабунамі. Людзі зразумелі, што чым менш леапардаў у лесе, тым больш дзікаў і бабунаў на вясковых палетках. Таму цяпер і леапард узяты ў Гвінэ пад абарону, каб аднавіць у прыродзе неразумна парушаную раўнавагу.

БАНАНАВЫ ГАЙ

Машина спынілася каля вялікага банановага гаю.

Мы іздём па вузкай сцежцы.

Сярод вялізных, заўсёды падра-

ных лістоў з усіх бакоў вісяць над намі і вакол нас цяжкія, важкія гронкі жоўта-зялёных плодоў.

Клапатлівы Анры зноў папярэдаў нас, каб мы ўважліва глядзелі пад ногі.

— Змеі? — пытаемся мы крыху іранічна.

— Так, месце, — сур'ёзна пацвердаў праваднік. — Будзьце асцярожны!

Жартаваў на гэтую тэму Анры яшчэ не хоча. У голасе яго гучыць нават некаторая запенкакоенасць. Ён гаворыць з намі толькі шыкольнага настаўніка, які звяртаецца да сваёвальных і лёгкадумных вучняў.

— Сярод лісця бананавых часта хаваюцца змеі, сама з выгляду надобная на плод банана. І таўншыч яна з банан, і скура ў яе зялёная колеру. Называюць яе «мамба». Гэта вельмі палалівая і вельмі небяспечная змея. Ад укуса зялёнай «мамбы» чалавек можа памеціць праз некалькі мінут. Зборчыкі бананавых лісцяў сочаць, каб незарок не ўхапіць разам з гронкаю бананавых і бананавую змею.

Мы дзкуем Анры за папярэджанне і іздём далей. Тут растуць адны бананы, і растуць яны вельмі густа.

Гэта сапраўды вялікі... я ледзь не сказаў — лес, але тут жа падымаюць ці прывільна гэта будзе?

Аліны называюць участкак, дзе мы знаходзімся, бананавым гаем, другія — лесам, а трэція — плантацыяй. Апошняя назва здаецца найбольш правільнай, бо тут растуць не дзікія, а культурныя бананы, пасаджаныя і вырашчаныя чалавечкам.

Апроч таго, банан усюм не дрэва, як гэта многім здаецца, а трава.

Так, хоць банан з выгляду і падобны на дрэва, але ў сапраўднасці з'яўляецца, па ўсіх правільных батанікі, «шматгадовай травяністай раслінай з тоўстым харчавым».

Вось што такое банан, калі разбірацца сур'ёзна. Таму мы і будзем лепш называць бананавы гай плантацыяй.

Першапачаткова радзімай банана лічыцца Паўднёва-Заходняя Азія, але цяпер ён распаўсюджаны па ўсіх тропічных краінах свету. У Афрыцы банан, як культурная расліна, быў вядомы з далёкіх старажытных часоў, задоўга да з'яўлення еўрапейцаў. Ім карысталіся яшчэ за пару тысяч гадоў да нашай эры егіпцяне.

Наш прыезд у вёску выклікаў ажаўбленне.

Вясёлыя, гаманлівыя дзеці збягаліся з усіх бакоў паглядзець на блых чужакаў. Некаторыя з дзяцей былі ўсім голяы. На маленькіх дзвючынак былі толькі папяркі і калючыя бранзалеты з бісеру. На другіх — даволі прыгожыя плашчы. Многія з дзвючынак прадавалі на базары апельсіны і розныя дробныя рэчы. Двое хлапчукоў былі ў папарных кашулях і сініх бярэтах.

З малымі на руках падыхлі жанчыны. Яны адзудзілі нас сваімі назівачымі дзіўнымі, адзінамі ледзь не да поеса грудзямі.

Толькі некаторыя з жанчын, пераважна маладзёжныя, былі апрануты ў лёгкія паркавалыя плашчы з яркай афарбоўкай. Перажалі сіні, жоўты і чырвоны колер.

Я зніў групу дзяцей.

Яны трымаліся спакойна і сур'ёзна.

Даве дзвючынік стаўлі зусім як дарослыя, з міскамі на галовах. Хлапчук у сінім бярэце трымаў у руках чарку на французскай мове з відамі Масквы. Гэту кніжку мы яму падарылі. І зноў цікавацца разглядаў каларыяны малюнок.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

Віталій ВОЛЬСЬКІ

не. Партугальцы, якія першымі трапілі ў Заходнюю Афрыку, пісалі пра банан як пра адну з асноўных культурных раслін афрыканскага насельніцтва.

На плантацыі, па якой мы іздём, бананы растуць шыльнянымі радамі, адзін каля аднаго, з невялікімі прамежкамі. На адзін гектар зямлі тут прыходзіцца каля дзвюх тысяч раслін.

Вялізныя лісты банана, у трычатыры метры даўжыні, так звяляюць і сплелены ў сваёй асноўнай сабе, што ўтвараюць нейкае падабенства ствала, вышыняю да дзесяці метраў.

Разнамаюцца культурныя бананы адраскамі, якія з'яўляюцца кожны год на новае пакаленне адзін аднаго. На ішчынна частку. Малады банан пася таго, як з'явіліся новыя лісты. Кожная расліна дае адну тронку вагою ў дванаццаць-пятнаццаць кілаграмаў.

АМАТАРСКИМ ФІЛЬМАМ—ШЫРОКУЮ ДАРОГУ

У Мінску адбыўся другі рэспубліканскі агляд аматарскіх кінафільмаў, у якім удзельнічала 13 самадзейных кінастудый прафсаюзаў, устаноў Міністэрства культуры і іншых арганізацый рэспублікі. На аглядзе былі паказаны 23 кінафільмы.

За час падрыхтоўкі і правядзення агляду самадзейныя кінастудыі дамагліся пэўнага ідэйнага ўзроўню і творчага напрамку ў стварэнні аматарскіх кінафільмаў. Фонд аматарскіх фільмаў пачаў новую работу, якая адлюстроўвае творчы пошук нашых народаў у галаспаўня і культурным будаўніцтве. Большасць фільмаў, падрыхтаваных аматарамі, прысвечаны працы і жыццю творчых калектываў, барацьбе за тэхнічны прагрэс, паказу брыгад і ўдзяльнікаў камуністычнай працы, быту і адпачынку працоўных. Асобныя фільмы аматарскіх кінастудый рэкамендаваны для паказу на экране рэспублікі.

Разам з тым, вынікі агляду паказалі, што ў рэалізацыі самадзейнага кінамастацтва ў рэспубліцы ёсць сур'ёзныя недахопы.

Абласныя ўпраўленні культуры, гарадскія і раённыя аддзелы культуры, дамы народнай творчасці, абласныя саветы прафсаюзаў, фабрычна-заводскія, мясцовыя камітэты і культусветстанова мала аддаюць увагі развіццю ў нас кінамастацтва, слаба выдзяляюць арганізатарскую работу па стварэнні новых аматарскіх кінастудый і самадзейнага студыйнага, не забяспечваюць кінамастацтва дапамогай апаратуры і кінамаатрыяламі, не аказваюць дапамогі кінамаатарам у арганізацыі лабараторнай апрацоўкі знятых матэрыялаў.

Кінамаатарскім аб'яднанням недастаткова аказваецца творчая і тэхнічная дапамога з боку кінастудый і прафесійных работнікаў кіно.

Асабліва мёртва развіваецца кінамастацтва

у Гомельскай, Віцебскай і Мінскай абласцях (выключачы Мінск). З гэтых абласцей на рэспубліканскі агляд не было прадстаўлена ніводнага аматарскага кінафільма.

Калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум Беларускага савета прафсаюзаў прынялі спецыяльную пастанову па выніках другога рэспубліканскага агляду аматарскіх фільмаў.

Гэтая пастанова абавязвае абласныя ўпраўленні культуры, дамы народнай творчасці, гарадскія і раённыя аддзелы культуры, абласныя саветы прафсаюзаў, фабрычна-заводскія, мясцовыя камітэты і праўленні клубаў, дамоў і палацаў культуры прыняць захады па далейшаму развіццю сеткі кінамаатарскіх студый і самадзейных кінастудый, арганізаваць забеспячэнне аматарскіх кінастудый ператварэннем адмысловага апаратуры, тэхнічным абсталяваннем і кінамаатрыяламі, палепшыць прапаганду самадзейнага кінамастацтва сярод шырокай мас працоўных.

Кіраўнікам кінастудый «Беларусьфільм» і Мінскай студыі навукова-папулярных і хронікальна-дакументальных фільмаў рэкамендавана ўнесці ў Міністэрства культуры БССР канкрэтныя прапановы аб перадачы самадзейнага кінамастацтва ўстаралага і нявыкарыстанага тэхналагічнага абсталявання.

Культурна-масавы аддзел Беларускага савета прафсаюзаў і кіраўніцтва Палаца культуры прафсаюзаў даручана стварыць да 1 студзеня 1962 года пры Палацы цэнтральную студыю кінамаатараў.

У пастанове гаворыцца аб тым, каб абласныя ўпраўленні культуры і саветы прафсаюзаў арганізавалі пры абласных і гарадскіх дамах народ-

най творчасці клубы кінафатомаатараў на грамадскіх асновах.

Калегія вырашыла праціць аргбіюро Саюза работнікаў кінематографіі БССР разгледзець пытанне аб арганізацыі больш шырокай творчай і тэхнічнай дапамогі самадзейным кінастудыям з боку прафесійных работнікаў кіно; аказаць дапамогу абласным упраўленням культуры, саветам прафсаюзаў і клубам кінамаатараў у арганізацыі лекцый і кансультацый па пытаннях кінамастацтва, ва ўкавалітаванні самадзейных кінастудый і гурткоў кваліфікаванымі кадрамі кіраўнікоў.

Дзяржаўная бібліятэка БССР ім. У. І. Леніна павінна падрыхтаваць і разаслаць у першым квартале 1962 года ўпраўленні культуры, абласным бібліятэкам, дамам народнай творчасці, гарадскім і раённым аддзелам культуры рэкамендацыйны спіс літаратуры па мастацтва-творчым і тэхнічным пытанням кінамастацтва, уключаючы ў яго сэрью папулярных брашураў, артыкулаў і метадычных навукова-папулярных для самадзейных кінастудый.

Згодна вастановам Упраўлення культусветстанова Міністэрства культуры і культурна-масавы аддзел Беларускага савета прафсаюзаў сумесна з аргбіюро Саюза работнікаў кінематографіі БССР наладзіць у лютым—сакавіку 1962 года семінар кіраўнікоў аматарскіх кінастудый рэспублікі.

Прынята таксама рашэнне аб правядзенні ў 1962 годзе трэцяга рэспубліканскага агляду аматарскіх кінафільмаў.

ЗВЯРЫ НА ПУСТЫРЫ

(БАЙКА)

«З-за ўзнікненнях унутраных рознагалоссяў сёмы кангрэс сацыялістычнага Інтэрнацыянала, такі і не з'явіўся прычына дэкларацыю праграму міжнароднага сацыяльна-дэмакратычнага Міжтэматычнага саюзаў і тым самым сацыялістычнаму тэму Гі Малэ, Аскара Полака, Гейтсека ў Федэрацыі на гэты дакумент выдана надалі як на «даказанне каўнцэсу».

(3 газет).

Звяры сабраліся аднойчы ля ракі абмеркаваць бяскожнае пытанне: Таўчымся тут на пустыры, а на той бок дык тым і гліне, — Мурог, шыраў, зямляны дубні — Яды для коняга там стане.

І вырашылі: пабудуем мост! За будаўніцтва ўсе галасавалі. А каб той мост, як трыба, рос, тэхнічную камісію абралі. За старшынню — Асел. Ліса і Заця — члены. Ім выдзілілі стол, Далі ім мяса, сена. Калі ж яны ўсё гэта з'елі, За стол аўтарытэты селі. Асел з калегамі стаў раіцца. Перш-наперш запытаў ён Заця. Той важна снасавурыў волю. Вакол стала аббегчы сномі:

— Мост трыба будаваць, напэўна, так. Каб ён ішоў праз рэчку наўскасці. Пытанне да Лісы. А та я круціць задан:

— Па-момай, будаваць нам трыба не мост з'явіцца, а будаваць — Бадай што, слухайце абавязва пранапуючы.

— Сназаў Асел, — Вы раіце масткі. Ды трыба вырашыць спачатку прычыноў:

Як будаваць — уздоўж, ці ўпоперак ракі.

На сходзе ўзсавярным Гэтае пытанне Пастаўлена камісія Энэу на абмеркаванне.

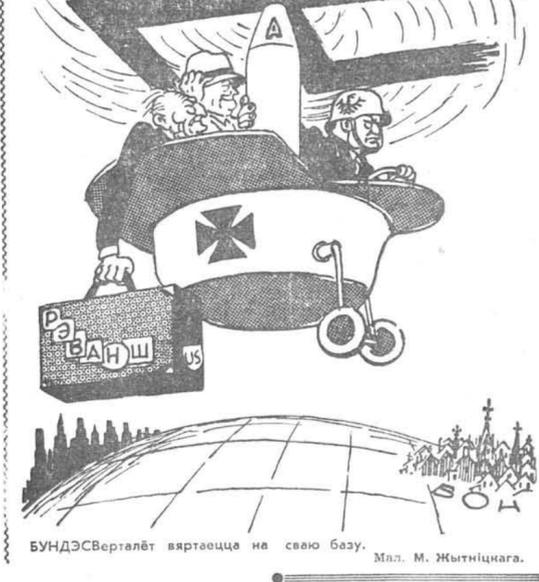
І энэу на пустыры сабраліся звыры. Энэу з тымі ж пранапуючы не новымі...

Ды пэўна што, шаюныя саб'яры. Масты праектаваць — не з вашымі галоўнямі.

Рыгор Жытнічы.

НОВЫ ВАЯЖ, ДЫ СТАРЫ БАГАЖ

ДА ВЫНКАУ ПАЕЗДКІ АДНАУЭРА У ЗША.

БУНДЭСВЕРТАЛЕТ вяртаецца на сваю базу. Мал. М. Жытнічнага.

Падзеі Францыі

У Мастоўскім раённым Доме культуры адбыўся вечар моладзі, прысвечаны гістарычнаму XXII з'езду КПСС. Сакратар райкома камсмула В. Саўчанка расказаў прысутным аб тым, як працуюць у гэтыя дні маладыя рабочыя і калгаснікі перадавых сельгасарцель і прамісловых прадпрыемстваў раёна, аб перспектывах развіцця народнай гаспадаркі Гродзеншчыны ў бліжэйшыя 20 год.

З вялікай увагай было выслухана з'ям выступленне загадчыка чытальня заль раённай бібліятэкі Э. Кеткоўскай аб задачах, выстаўленых Праграмай КПСС у галіне ідэалогіі, выхавання, адукацыі, навуцы і культуры.

Тэматычныя вечары, прысвечаныя XXII з'езду КПСС, адбыліся таксама ў клубах ферма-радна-апрацоўчага камбіната і райпракамбіната.

«Мастакі Савецкай Беларусі» — так называецца выстаўка, наладжана ў Кармянскай раённай бібліятэцы. Экспазіцыя знаёміць наведвальнікаў з творчасцю С. Азгура, С. Паўлюкоўскага, В. Ціхановіча, А. Шыбіна, В. Волкава і іншых. На выстаўцы прадстаўлены рэспубліканскія лепшыя творы беларускіх скульптараў і мастакоў.

Вартаўнік сельгаспадарчай арцёлі імя Дзяржынскага Смяляцкага раёна Уладзімір Адамавіч Пашуквіч загадае на грамадскіх асновах перасоўкай кніг ад раённай бібліятэкі. Прапагандыст літаратуры выдае кнігу звыш 130 чытанам, праводзіць гутаркі аб новых творах, калектывныя чыткі кніг.

ГОНАР ФРАНЦУЗСКОЙ ЛІТАРАТУРЫ

Вядомы французскі пісьменнік Гюстаў Флабер, які заняў ганаровае месца ў гісторыі французскай і сусветнай літаратуры, пісаў свае творы ў складаных пераходах гісторыі. Гэты перыяд характарызуецца пачаткам дэградацыі буржуазнай культуры, калі буржуазія траціць усе рэшткі сваёй былой рэвалюцыйнасці і скаант-роўнае сілы для барацьбы супраць пралетарыату, а пралетарыат збірае свае сілы пад сцягам Інтэрнацыянала і са зброяй у руках выступае на барыкадах Парыжскай Камуны.

Гюстаў Флабер выразае бачны крызіс буржуазнага грамадства і культуры. Аднак ён не мог зразумець гістарычнай ролі пралетарыату як магільшчыка буржуазна-ліберальнага сацыялістычнага грамадства. Адсюль той пэсімізм, які афарбоўвае многія творы выдатнага французскага пісьменніка, неразуменне ім перспектывы чалавечага прагрэсу. У пісьме да свайго сабра Луі Булье Флабер пісаў: «Што нам за справа да таго, як будзе выглядаць заўтрашні дзень? Мы бачым, як выглядае сённяшні. Ён даволі прыгматыскае...»

Праз усю творчасць Флабера праходзіць тэма страчаных ілюзій. Гіне ў цісках буржуазнага грамадства Эма Бавары, не знаходзіць свайго шчасця карфагенянка Саламбо, траціць ідэалы свайго юнацтва Фрэдэрык Маро — героі раману «Выхаванне пачуццў».

У сваіх эстэтычных поглядах Флабер прытрымліваўся супярэчлівай тэорыі. Палемікуючы з рэакцыйнымі рамантыкамі і асуджаючы іх «суб'ектыўны рамантызм», адарваны ад рэальнага жыцця, Флабер праігнараваў у метал «аб'ектыўнага рэалізму», памылкова мяркуючы, што справа пісьменніка заключаецца толькі ў аб'ектыўна правільным адлюстраванні жыцця, без усялякай ацэнкі «Мастак павінен уладкавацца так, — пісаў Флабер, — каб нашчадкі думалі, што ён не існаваў». У адным са сваіх пісьем Гюстаў Флабер выказаў думку, што раманіст не мае права выказваць сваёй думцы з прычыны чаго б там ні было.

Аднак практычна, які вялікі пісьменнік, Флабер не быў сузіральнікам, які піша «добра і злу вынікаю раўнодушно», а вельмі рэзка крытыкаваў неапазіцыю для яго буржуазныя парадкі.

У гісторыі французскай і сусветнай літаратуры Флабер вялікім як вялікі майстра, тонкі стыліст, які стварыў дасканалы мастацкі творы. А. М. Горькі, які жыў у юнацтве захаляўся апаўданаем Флабера «Простае сэрца», здзіўляўся надзвычайнаму майстэрству французскага пісьменніка.

Горькі ахарактарызаваў Флабера як найвялікшага майстра мастацкай формы, які бліскавага стыліста, вялікага знаўцы мовы, які яркага прадстаўніка «вялікай французскай літаратуры».

Літаратурная спадчына Флабера парэальна невялікая. Некалькі раманнаў, апаўданаў і нарысаў. Аднак сярэд гэтых «некалькіх раманнаў» такіх шэдэўраў, як «Пані Бавары», а сярэд апаўданаў — памятнае ўжо апаўданае «Простае сэрца».

Вялікае значэнне маюць шматлікія пісьмы Флабера, у якіх ён не толькі выкладае свае эстэтычныя погляды, але нібы прыдкрывае заслону над «лабараторыяй» свайго творчасці.

Флабер працаваў штодзённа і па шмат гадзін у дзень. У сярэднім

над кожным раманам ён працаваў шэсць-сем год. Шмат часу ён траціў на зборанне матэрыялаў. Ён накаляў стос дакументаў, запісаў, выпісак, чытаў вельмі многа кніг на тэму свайго чарогага раманна. Для напісання невялікай аповесці «Легенда пра святога Юліана Міласцівага» ён працуваў звыш 300 спецыяльных кніг, прац і трактатаў. Для работ над раманам «Бунар і Пекюш» яму спатрэбілася ўважліва прачытаць 1300 кніг пра розныя галіны чалавечых ведаў. А для напісання гістарычнага раманна «Саламбо» Флабер спецыяльна паехаў у Паўночную Афрыку, у тым самым месцы, дзе некалі знаходзіліся Карфаген. А для таго, напрыклад, каб апісаць у рамане «Пані Бавары» невялікую сцену аперэты, якую робіць доктар Шарль Бавары, Флабер прысутнічаў пры аналагічнай аперэты ў руанскай бібліятэцы.

Прапрабіўшы велізарную папярэднюю работу, Флабер старанна апрацоўваў творы стылістычна. Яны вызначаюцца строгай кампазіцыяй, дасканалай апрацоўкай кожнай дэталі, кожнага слова.

Флабер вызначаўся выключнай праціўнасцю і праціўнасцю. «Я чалавек-яро», — пісаў ён у адным са сваіх пісьем, — «я існую дзеля яго, з-за яго, пры дапамозе яго. Я больш за ўсё жыў з ім».

У другім пісьме ён наведваў, што тыдзень не выходзіць з дому, працуючы над новым творам.

Гэты ўпарта праца ў спалучэнні з талентам дапа свае вынікі. І творы Флабера, які адзначаў Горькі, гэты — звыры дасканалы мастацкай формы.

Найбольш ярка майстэрства Флабера праявілася ў яго лепшым рамане «Пані Бавары», у якім звычайная гісторыя сямейнай здрады набывае характар сімвалічнага абгульнення выражэння буржуазнага грамадства ў Францыі 40—50-х гадоў XIX стагоддзя.

Прычына гібелі і расчаравання Эма Бавары заключаецца не толькі ў яе сардэчных перажываннях, а ў іх сардэчных перажываннях.

Н. ЛАПІДУС, кандыдат філалагічных навук.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

«Навуцы з зарубешных газет і часопісаў»

«ФАКТОРЫ»
КАНСУЛЬТАНТЫ

Губернатар штата Алабама нядаўна ўвёў у склад свайго Упраўлення апарату двух навуковых кансультантаў — аднаго ўрача і аднаго юриста для зборання матэрыялаў аб перавазе белай расы над чорнай. На думку губернатара, дзейнасць гэтых кансультантаў дапаможа захаваць расавы падаўз у яго штате.

«Морген».

НА СМЕТНІКУ ГІСТОРЫІ

У Англіі адбыўся першы міжнародны манархічны кангрэс. Прэзідэнтман кангрэса выбрав яго высокім сэрнам Джэямані дэ Джэямані, які быў раней сакратаром па геральдычных справах экс-караля Італіі Умберто. Сакратаром выбрав брмінггемскі юрыст Вінсэнт Паўэл-Сміт. У прынятым на кангрэсе маніфэсце ўказваецца: «Неадкладнай задачай сучаснага манархічнага руху з'яўляецца не толькі ўстановаўленне больш цеснага міжнароднага супрацоўніцтва паміж манархістамі, але і грунтоўнае вывучэнне прычынаў і філасофіі манархізму, а таксама праблем, якія паўстаюць перад манархізмам у XX стагоддзі».

«Дэйлі Уоркэр».

ЗА АДЗІН ТЫДЗЕНЬ

«144 забойствы, 143 замахі на забойства, 14 выпадкаў атручвання, 12 уцекаў з'яўленняў з турмаў, 36 узброеных нападаў з мэтай забаранання, 6 крадзяжоў, 13 вывядзенняў дзяцей, 6 крадзяжоў з улоўжым, 7 катаванняў, 11 выпадкаў вымаганняў выкупнага грошай, 4 лічэнняў, адна сцэна разні з сотнямі трупамі і тры перастрэлкі паміж бандамі гангстэраў у выніку тэлегалінаў Лос-Анжэласа на працягу аднаго тыдня».

Гэтыя дадзеныя ўзятыя са справаздачы «Амерыканскага нацыянальнага аб'яднання за палітычны радзіў і тэлеперадачы».

«Морген».

НА УСЯКІ ВЫПАДАК...

Адзін з лонданскіх краўцоў працаваў вышукваць камізолькі, якіх не прабавоўць кудзі. Гэтыя камізолькі нагадваць сярэднявечную калычкую і карыстаюцца вялікім поштам. Сярод заказчыкаў многа высокастаўленчых асоб не толькі ў Англіі, але і ў іншых капіталістычных краінах. Імёны апошніх захоўваюцца ў тайне.

«Юманітэ».

Беларускі кінафільм на экране ААН

6 снежня 1961 года прадэстаўніцтва БССР пры ААН наладзіла для дэлегацыі раду краін прагляду беларускага фільма «Дзядзька чытае бэзкучы, які дубіравае на англійскую мову».

На праглядзе кінафільма прысутнічалі члены дэлегацыі на XVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН Афганістана, Бірмы, Кубы, Камбоджы, Ганы, Гвінеі, Ірака, Малі, Саудаўскай Аравіі, Самалі, Судана. Кінафільм быў цёпла сустраганы прысутнымі.

КЛУБ ПІСЬМЕННІКА І ЧЫТАЧА

10 снежня ў Цэнтральным кніжным магазіне горада Мінска адбылося адкрыццё Клуба пісьменніка і чытача.

У той дзень у магазіне было асабліва людна. З уступным словам да аматараў мастацкай кнігі звярнуўся пісьменнік П. Пестрак. Ён пакадаў клубу п'янага і шырай працы на карысць нашай роднай літаратуры. Пісьменнікі І. Мележ, Я. Скрыган, Ул. Керпаў расказалі прысутным аб сваёй працы, аб творчых планах і задумках. У шырай сяброўскай гутарцы з чытачом прынялі ўдзел пісьменнікі: Р. Някш, А. Пальчускі, Н. Кісліч, Е. Лось, А. Дзедуржынскі. Яны адказалі на шматлікія пытанні чытачоў, чыталі свае вершы.

Клуб пісьменніка і чытача адкрыты. Наступнае пасяджэнне прызначана на 14 студзеня 1962 года.

На здымку — пісьменнікі А. Дзедуржынскі, І. Мележ і А. Пальчускі сярэд уладальнікаў клуба.

У ГВІНЕІ

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

Рантам аднекуль з-за бліжэйшай хаты выскачыла хэбра новых хлапчукоў на чале з гарэнай і спрытанай дзятчынай і пачала разганяць тых, што ахвотна і спакойна здымаліся.

Адрэзу я накіраваў аб'ектыў і на іх.

Убачыўшы гэта, дзеці пачалі махаць рукамі, выстаўляючы надзе-рад кулакці, круцілі і, скажыце, строіць услякія мімі і грывасы. Асабліва заўзятая выкручвалася гарэная дзятчынка на першым плане.

Маладая жанчына ў сінім шорбане з дзіцем на руках, якая стаяла перад хатай і з усмешкай глядзела на выхадзі гарэнай, павярнулася ў гэты момант да апарата спінной.

У такім выглядзе ўсё яны і трапілі на пленку.

Ішчы зусім нядаўна многія бацькі-мусульмане вельмі неахвотна аддавалі сваіх дзяцей у школу. Ён здаваўся, што дзіцятам дастаткова наведваць рэлігійную школу, дзе ўсё навучанне заключана ў механічным завуначанні на памяць незразумелых арабскіх тэкстаў.

Мадэстна тут яшчэ нядаўна канчалася вельмі рана. Дзятчыны ў дванаццаці год выходзілі за мужом. Хлопцы жаніліся ў шнаццаці год. Заручыны адбываліся ў сямі-васьмігадовым узросце, па дагаворнасці між бацькамі малых жаніць і нявесты.

Да абвішчэння незалежнасці ва ўсёй Гвінеі было толькі дзве сярэдніх школы і адно тэхнічнае вучылішча. За апошнія тры гады ў краіне пабудаваны сотні новых школ Ціпер навучанне ў школе з'яўляецца абавязковым. Усім дзіцятам у школах робяцца прычыпкі супраць востры і жоўтай ліхаманкі. Амаль усё дзеці з'яўляюцца піянерамі.

ЗЯМЛЯ, ПАЛЬМЫ І ТРАКАРЫ

У самой вясні і вакол яе растуць какасовыя і маслінавыя пальмы. Гэтыя прыгожыя дрэвы маюць у жыцці афрыканцаў вялікае значэнне.

Асабліва карысны дае чалавеку какасовая пальма. Малако какасовых архаў п'юць. З мяккіх архаў, катры, вырабляюць какасовы алей. Жорстка валокны ідуць на вырабкі, шчоткі, цыноўкі. Лісце — на стрэхі.

Ствалы выкарыстоўваюцца як будаўнічы матэрыял. З іх робяць таксама і лодкі-пірогі, арышчы, розныя прылады Пальмавы сок дае віно. Маладая парасткі, «пальмаву копусту», ядуць.

Адным словам, какасовую пальму нездарма называлі раней «універсальным магазінам» трапічных краін.

Плады гэтай прыгажуні не то чыны, не гінуць і не псуваюцца ў салянай марской вадзе. Хвалі акіяна выкідаюць і выкідаюць какасовыя архі часам на вельмі далёкія берагі, за тысячы кіламетраў ад таго месца, дзе яны выраслі. Восць чаму какасовыя пальмы распаўсюдзіліся з непамятных часоў ва ўсіх трапічных краінах свету.

Буйную ролю адыгрывае ў народнай гаспадарцы афрыканскія краіны і гвінеяская маслінавая пальма. З плады маслінавай пальмы вырабляюць харчовы і тэхнічны алей. Апошні выкарыстоўваецца ў парфюмернай і мылаварнай прамісловасці, а таксама для вырабу розных лакаў і фарбаў. З соку гэтай пальмы, як і з какасавага, робяць віно.

Раздзіма маслінавай пальмы — Гвінея. Адсюль яна распаўсюдзілася па ўсіх краінах Афрыкі, па астравах Інданезіі, па Паўднёвай Амерыцы.

Калі вёскі Койя вышлі зямлі гай і маслінаў, і какасовых пальм. Тут, на гэтай зямлі з шалёнай, казанай урадлівасцю ўсё расце, квітнее і спеє адначасова і безумпына на працягу ўсяго года. Але глеба хутка зніжаецца, бо ўгнаеннямі мясцовае насельніцтва ніколі не карыстаецца. Зямлю гвінеяцы апрацоўвалі да апошняга часу самым прымітыўным спосабам, старажытнымі матэрыяламі — «даба», як і тысячы год назад.

Ціпер, пасля таго, як Гвінея зрабілася незалежнай, узровень

— Прыязджайце да нас ішчы Камрад!... Прыязджайце!... Прыязджайце!...

РЫБА-МОЛАТ І РЫБА-ПІЛА

Сёння — апошні дзень нашага знаходжання ў Гвінеі.

Заўтра ранішай нам цешакоў пакіне зямляны берагі Заходняй Афрыкі.

Калі мы вярталіся ў порт позна вечарам, сяміштысяч ад блукаючы па цёмных вуліцах Канакры, нас паклікала ля прычалы група маладых гвінеяцаў:

— Камрад, добры вечар! Хадзіце сюды! Мы вам нешта пакажам!...

Мы падышлі.

— Глядзіце!...

Гвінеяскія рыбакі паказалі нам выдзелены ім сярэд ішчай марской здабычы рыбу-молат і даўгі нос рыба-пілы.

Рыба-молат!...

Раней я бачыў гэтую даўжыню акіянскаю рыбуну толькі на малюнках. Ціпер я мог разгледзець яе, дакрануцца да яе рукамі.

Галава ў яе спраўдана мае форму шырокага малатка. Вошы — жоўтыя, далёкі адно ад аднаго, па воку на кожным супрацьлеглым баку галавы-малатка. Унізе, пад галавой, незда каля самага бруха, знаходзіцца па шчыра ў выглядзе пакоўкі з некалькімі радамі доўгіх, вострых зубоў.

Я пачаў даўжыню рыбуну.

Скура ў яе жорсткая, як наждак. Такая ж, як і ў акулы. І колер такі самы — зверху брудна-шэры, знізу — светлы. І формай цела рыба-молат падобная на акулу. Калі б не даўжыня галава, цяжка было б адрозніць.

Рыба-молат невялікая, даўжыняй метра паўтара. Затое вострая «піла», адсечаная ад галавы рыбы-пілы, была даўжыняй за самую даўжыню спраўдана пілу дрывасека.

Дзе падалася сама рыба, гвінеяцы нам нічога не казалі. Зла-